

DIPLOMAT

KÜRDE xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır
H.Əliyev

№ 15 (163), 23 - 29 Aprel, Nisan - sal 2012
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û sî yasî

Qiyməti, 40 qəpik
Hêjaye,

**Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslami çox ağır dardan!**

**Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.**

**Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.**

Səbahəddin Eloğlu

**İlham Əliyev BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı
Təşkilatının Avropa üzrə 28-ci regional
konfransın açılış mərasimində iştirak etmişdir**

**Важность совместного
существования Киркуков**

**Лидер иракского Курдистана прибыл в
Стамбул для переговоров на высшем уровне**

**Чингиз Ильдрым — Курдский
Советский Государственный Деятель**

**Türkiyə prezidenti Abdullah
Gül Məsud Bərzani ilə görüşüb**

**İRAQ BAŞ NAZİRİNDƏN
TÜRKIYƏYƏ SƏRT TƏPKİ**

**Nêçîrvan Barzanî
pêşwaziya wezî ra Swedî kir**

ABŞ İraqın federal sistemdə birliyinə dəstək verir

Президент Барзани высоко оценивает позиции ас-Садра в Курдистане

TÜRKIYƏDƏ YENİ HƏBSLƏR BAŞLANDI!

**ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ»
ƏSƏRİ KÜRDE XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ**

Barzaniyi Çok İyi Okumak Gerekir

Sabunçu Rayon İcra Hakimiyyətinin apardığı "ABADLIQ" işləri

**Düzəlsə, səhvindən
keçəsən gərək**

**Kılıçdaroğlu: Şerekî di nav PKK
û hêzên Barzanî de xeyale**

**Li Xaneqî nê di navbera leşkerê
İraqê û pêşmerge de pevçûn**

**К дню рождения
курдской журналистики**

Bakıda, "Hilton Bakı" otelində BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının Avropa üzrə 28-ci regional konfransı işə başlamışdır.

Prezident İlham Əliyev konfransın açılış mərasimində iştirak etmişdir.

Müasir dövrdə dünyanı narahat edən problemlərdən olan ərzaq təhlükəsizliyi məsələsinin müzakirəsi üçün Bakıya dünyanın 50-dən artıq ölkəsindən yüksək səviyyəli nümayəndə gəlmişdir. Bununla yanaşı, bir sıra beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri konfransa müşahidəçi qismində dəvət olunmuşlar. Bu fakt bir daha konfransa olan marağı nümayiş etdirir.

Regional konfransın əsas məqsədi 2012-2013-cü illər üçün BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının region üzrə iş proqramının və büdcəsinin təsdiq olunması, kənd təsərrüfatı, meşəçilik və balıqçılıq sahələrinin inkişaf etdirilməsi sahəsində 2014-2015-ci illər üzrə region üçün prioritetləri müəyyənləşdirməkdir.

Konfrans çərçivəsində nazirlərin "dəyirmi masa"sında ərzaq təhlükəsizliyinə dair məsələlər müzakirə olunacaqdır.

Bakı konfransının yüksək səviyyədə təşkilinə və açılış mərasimində iştirakına görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildiren BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının baş direktoru Joze Qratsiano da SILVA dedi:

- Zəti-aliləri cənab Prezident Əliyev. İcazənizlə, Sizə Bakıda keçirilən Avropa üzrə 28-ci regional konfransının bütün iştirakçıları adından tədbirimizə "Xoş gəlmisiniz!" demək istərdim. Çox sağ olun ki, bu konfransda iştirak edirsiniz.

Mən doğrudan da, Bakıda ilk dəfə belə gözəl konfransda iştirak edirəm. Bakının çox gözəl şəhər olduğunu öz gözələrlə gördüm. Bu, mənə çox böyük təsir bağışladı. Çox gözəldir ki, bu regional konfransda on nazir, dövlət katibləri, nazir müavinləri və 46 ölkədən nümayəndə heyətləri iştirak edirlər.

Azərbaycan yoxsulluğun azaldılması, təbii ehtiyatların idarəçiliyi sahəsində, xüsusilə də neft və qaz ehtiyatlarının idarəçiliyi sahəsində böyük uğurlara nail olmuşdur. Siz kənd təsərrüfatını iqtisadiyyatın ən önəmli sektorlarından biri kimi irəli çıxarmısınız. Azərbaycanın ümumi daxili məhsul son illər ərzində bir neçə dəfə artmışdır. Sizin bu istiqamətdə həyata keçirdiyiniz bütün işlərinizi, söylərinizi mən çox yüksək qiymətləndirirəm.

Konfransın sonunda cənab nazir İsmət Abasov və mən sənəd imzalayacağıq. Bu sənəd FAO ilə Azərbaycan arasında çox səmərəli əməkdaşlığın inkişafının yeni mərhələsinin təməlini qoyacaqdır. Azərbaycan FAO-nun fəal iştirakçı üzvlərindən biridir. Bundan başqa, Azərbaycan FAO-ya yeni üzv ölkələrin qəbul olunmasında və regionda digər oyunçu ölkələrin bu prosesə qatılmasında çox böyük rol oynamışdır. Əminəm ki, biz aramızda olan tərəfdaşlığın əsaslarını birlikdə daha da dərinləşdirəcəyik və bu regionun inkişafına öz töhfəmizi verəcəyik.

***

Prezident İlham Əliyev konfransın açılışında çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

- Hörmətli cənab baş direktor!

Hörmətli qonaqlar, əziz dostlar!

İlk növbədə, mən sizin hamınızı Azərbaycanda salamlayıram.

Ölkəmizə xoş gəlmisiniz.

BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) Avropa üzrə regional konfransının Azərbaycanda keçirilməsi çox əlamətdar hadisədir. Deyə bilərəm ki, ölkəmizin həyatında çox vacib hadisədir.

FAO ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr artıq böyük tarixə malikdir. Biz bu mötəbər beynəlxalq təşkilatın fəal üzvüyük. Müxtəlif layihələr, proqramlar icra edilir. FAO tərəfindən Azərbaycana verilən dəstək kənd təsərrüfatı sahəsində islahatların aparılması üçün də çox vacibdir.

Mən əminəm ki, bu əməkdaşlıq bundan sonra da sürətlə inkişaf edəcəkdir. Azərbaycan FAO-dakı fəaliyyətini daha da genişləndirəcəkdir. Beləliklə, bu əməkdaşlıq yeni mərhələyə qədəm qoyacaqdır.

Eyni zamanda, bugünkü konfransın mahiyyəti də çox önəmlidir. Konfransın gündəliyində çox mühüm məsələlər dayanır. Əlbəttə, biz istərdik ki, Azərbaycan haqqında reallıqlar, ölkəmizdə son illər ərzində aparılan islahatlar və nəticələr barədə dolğun məlumat verilsin.

Azərbaycanda kənd təsərrüfatında aparılan islahatlar 1990-cı illərin ortalarından başlamışdır. Prezident Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə çox ciddi və deyə bilərəm ki, radikal islahatlar başlamışdır. Onu da qeyd etmək istəyirəm ki, kənd təsərrüfatı sahəsində aparılan islahatlar bəlkə də başqa sahələrə də müsbət təkan vermişdir. Çünki Azərbaycanda, ümumiyyətlə, islahatların aparılması 1990-cı illərin ortalarından başlamışdır.

Biz 1991-ci ildə dövlət müstəqilliyimizi bərpa etdik. Müstəqilliyimizin ilk illəri ölkəmiz üçün çox ağır keçmişdir. Ölkəmiz həm siyasi, həm iqtisadi sahədə

İlham Əliyev BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının Avropa üzrə 28-ci regional konfransın açılış mərasimində iştirak etmişdir

çox böyük çətinliklərlə, fəlakətlərlə üzləşmişdir. İqtisadi sahə, ümumiyyətlə, ölkə iqtisadiyyatı iflic

ümumiyyətlə, ölkə iqtisadiyyatının inkişaf təməlləri çox yüksəkdir. Son səkkiz il ərzində ümumi dax-

veziyyətində idi. Sənaye istehsalı tənəzzül edirdi, inflyasiya min faizlərlə ölçülürdü. Ümumiyyətlə, ölkəmizin gələcək inkişafı, xüsusilə iqtisadi sahədəki inkişaf böyük sualları doğururdu. Mehız bu həlledici anlarda - 1990-cı illərin ortalarında kənd təsərrüfatı sahəsində başlamış və bu gün də uğurla davam etdirilən islahatlar bizi bu çətin vəziyyətdən çıxara bilmişdir.

Bu gün bu islahatlar davam etdirilir. Cənab baş direktor qeyd etdiyi kimi, kənd təsərrüfatı bizim üçün prioritet sahədir, xüsusilə, indiki mərhələdə. Çünki biz iqtisadiyyatımızı saxləndiririk.

Azərbaycan qədim neft diyarıdır. Hazırda Azərbaycanın zəngin neft-qaz ehtiyatları həm bizim enerji təhlükəsizliyimizi, həm dostlarımızın enerji təhlükəsizliyini təmin etməkdədir. Biz əldə olunan gənlərdən çox səmərəli şəkildə istifadə edirik. Qeyri-neft sektorunun inkişafına dövlət çox böyük investisiyalar qoyur.

Ümumiyyətlə, deyə bilərəm ki, Azərbaycanda investisiya qoyuluşu prosesi sürətlə davam edir. Keçən il 15 milyard dollar investisiya qoyulmuşdur. Hesab edirəm ki, bu il bundan artıq olacaqdır. Daxili investisiyalar artıq xarici investisiyaları üstələyir. İnteraktivlərin böyük hissəsi kənd təsərrüfatına, aqrar sektora, ölkəmizin bölgələrinə yönəldilir.

Biz islahatları davam etdiririk. Hazırda fermerlərə dövlət tərəfindən kifayət qədər böyük yardımlar göstərilir. Yəqin ki, Azərbaycan nümayəndələri konfransda bu məsələlər haqqında sözlərini deyəcəklər. Fermerlərə subsidiyalar, güzəştli şərtlərlə yanacaq, gübrələr verilir. "Aqrolizinq" Dövlət Şirkəti yaradılıb. Texnikanın alınması və fermerlərə icarəyə verilməsi prosesi də artıq təkmilləşir. Aqrroservislər yaradılır. Burada da deyə bilərəm ki, çox müsbət təcrübə vardır. Çünki həm dövlət, həm də özəl aqrroservis qurumları vardır. Eyni zamanda, partnyorluq əsasında fəaliyyət göstərən dövlət və özəl aqrroservis kənd təsərrüfatında islahatların daha da ciddi aparılması üçün şərait yaradır.

Biz dünyanın ən müxtəlif texnologiyalarını Azərbaycana gətiririk. Bütün sahələrdə, eyni zamanda, kənd təsərrüfatı sahəsində də bu texnologiyalar gəlir. Əlbəttə ki, beynəlxalq qurumlarla, ilk növbədə FAO ilə əməkdaşlığımızın nə qədər vacib olduğunu bir daha qeyd etmək istəyirəm. Çünki biz ölkəmizi müasirləşdiririk. Azərbaycanda çox böyük modernləşmə siyasəti aparılır. Kənd təsərrüfatı bizim üçün ən vacib olan sahələrdən biridir. Bu gün cənab baş direktor ilə görüşdə biz bu barədə fikir mübadiləsi apardığımız və mən qeyd etdim ki, hazırda Azərbaycanda qeyri-neft sahəsində bizim üçün iki əsas prioritet sahə vardır. Onlardan biri informasiya-kommunikasiya texnologiyaları, digəri isə kənd təsərrüfatıdır.

Kənd təsərrüfatı sahəsi hər bir insan üçün çox önəmlidir, xüsusilə, Azərbaycan üçün. Çünki əhalimizin təxminən yarısı, ondan bir qədər az kənd zonalarında, kəndlərdə yaşayır. Kəndlərdə müasir infrastrukturun yaradılması, müasir xidmətin göstərilməsi məsələləri də bizim üçün prioritetdir. 2004-cü ildə biz ölkəmizdə birinci regional inkişaf proqramını qəbul etmişik. Bu proqram uğurla icra edilmişdir. Proqramın icrası nəticəsində Azərbaycanda bir milyondan artıq yeni iş yeri açılmışdır. Bu iş yerlərinin mütləq əksəriyyəti aqrar sektordadır.

ili məhsulumuz üç dəfə, büdcə xərcləri 20 dəfəyə yaxın artmışdır, yoxsulluq beş dəfə azalmışdır. Səkkiz il bundan əvvəl əhalimizin 49 faizi yoxsulluq şəraitində yaşayırdı. Hazırda bu rəqəm 7,6 faizdir. Şübhə yoxdur ki, yoxsulluq şəraitində yaşayanların əksəriyyəti paytaxtda deyil, bölgələrdə yaşayırdı. Ona görə iqtisadi islahatlarımız və regionlara böyük investisiyaların qoyulması bir neçə məsələyə müsbət təsirini göstərmişdir. Burada biz bir neçə məqsədi təmin edə bilmişik. İlk növbədə, iş yerlərinin açılması, yoxsulluğun azaldılması, bölgələrdən, kəndlərdən böyük şəhərlərə, xüsusilə paytaxta miqrasiyanın dayandırılması. İdxalı əvəzləyən yerli istehsal sahələrinin yaradılması prosesi də çox sürətlə gedir. Biz qarşıya hədəf qoymuşuq ki, özümüzü əsas ərzaq məhsulları ilə tam şəkildə təmin etməliyik. Bu istiqamətdə çox ciddi addımlar atılmışdır. Hazırda biz özümüzü əsas qida məhsulları ilə böyük dərəcədə - təxminən 80-90 faiz səviyyəsində təmin edirik.

Eyni zamanda, bizdə çox güclü ixrac potensialı da formalaşır. İxrac potensialını daha da artırmaq üçün biz indi müxtəlif stimulyerici amillərdən istifadə edirik. Yeni bazarlara çıxırıq. Azərbaycanda demək olar bütün yeni, müasir emal müəssisələri dünya standartlarına cavab verir ki, biz məhsulumuzu istənilən bazarlara ixrac edə bilərik. Hazırda bizim üçün əsas ixrac bazarı qonşu ölkələrdir. Bu, ənənəvi bazar. Ancaq biz məhsullarımızı artıq Avropa İttifaqı məkanına da çıxırıq. Əminəm ki, yaxın zamanlarda bu işlər daha da sürətlə gedəcəkdir.

İslahatlar davam etdirilir. Bu islahatlar, bir daha demək istəyirəm ki, ölkəmizin inkişafına, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinə xidmət göstərir.

Bu gün Azərbaycanın kifayət qədər böyük maliyyə resursları vardır. Bu resurslar qeyri-neft sektorunun inkişafına yatırılır. Beləliklə, ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlığı təmin edilir.

Ərzaq təhlükəsizliyi məsələləri bu gün dünya gündəliyində çox mühüm yer tutur. Azərbaycan artıq donor ölkəyə çevrilir. Biz müstəqilliyimizin ilk illərində beynəlxalq təşkilatlardan böyük yardımlar almışıq və buna görə minnətdarıq. Bu yardımlar bize imkan verib ki, ölkəmizi inkişaf etdirək.

Hazırda biz müxtəlif sahələrdə, o cümlədən FAO-nun məşğul olduğu sahədə də donor ölkəyə çevrilirik. Biz istəyirik ki, bu sahədəki fəaliyyəti, FAO ilə birlikdə, əlaqələndirilmiş şəkildə aparaq. Çünki Azərbaycanın təcrübəsi hesab edirəm ki, çox dəyərlidir. Biz planlı iqtisadiyyatdan bazar iqtisadiyyatına çox qısa müddət ərzində keçmişik. Müstəqilliyi bərpa etdikdə - 1991-ci ildə bazar iqtisadiyyatı bizim ümumi daxili məhsulda sıfır faizə bərabər idi. Hazırda Azərbaycan iqtisadiyyatının 80 faizdən çoxu özəl sektordadır formalaşır. Biz dövlət-özəl partnyorluq təcrübəsinə malikik. Biz yoxsulluqdan inkişafa çox çətin yolu qısa müddət ərzində qət edə bilmişik. Qeyd etdiyim kimi, son səkkiz ildə ümumi daxili məhsul üç dəfə, yeni 300 faiz artmışdır. Ancaq növbəti onillik üçün bizim daha da ciddi planlarımız, hədəflərimiz vardır. Mən bu barədə artıq bəyanatlar vermişəm ki, növbəti 10 il ərzində Azərbaycanda ümumi daxili məhsul daha iki dəfə artmalıdır. Bu artıq, ilk növbədə qeyri-neft sektorunun hesabına baş verməlidir.

Beləliklə, hesab edirəm ki, bizim təcrübəmiz

müsbətdir, bu islahatlar mütləq aparılmalıdır. İlk növbədə, kənd təsərrüfatı sahəsində aparılmalıdır. Biz torpağı kəndlilərə, insanlara qaytardıq. Çünki uzun illər idi ki, biz Sovet İttifaqının tərkib hissəsi idik. Bildiyiniz kimi, hər şey, o cümlədən torpaq dövlətə məxsus idi. Yeni, cəsarətli islahatların aparılması gözəl nəticələrə gətirib çıxarmışdır. Sovet İttifaqı zamanında Azərbaycan əsas ərzaq məhsullarını başqa respublikalardan gətirirdi. Ancaq hazırda biz nəinki böyük dərəcədə özümüzü təmin edirik, eyni zamanda, ixrac potensialımız da yaranıb. Yeni, bu müsbət təcrübə hesab edirəm ki, vacib ola bilər və bununla bərabər, biz FAO ilə müxtəlif layihələrdə əməkdaşlığın dərinləşməsinə maraqlıyıq.

Biz açılış qarşı mübarizədə daha da fəal rol oynamağa hazırıq. Çünki açılış XXI əsrin ən böyük bələsidir. Yeni, bu, dözülməzdir ki, hazırda bu gün, bu dəqiqə açılışdan önlənər vardır. Biz bütün söylərimizi birləşdirib bu böyük bələyə qarşı ciddi mübarizə aparmalıyıq. Azərbaycan buna hazırdır və hesab edirəm ki, FAO-nun çox dəyərlı üzvü kimi bu sahədə biz konkret addımları atmağa hazırıq. Əminəm ki, bu konfransda bu məsələ də müzakirə ediləcəkdir.

Bir məsələyə də diqqətinizi çəkmək istəyirəm. Biz əlbəttə, son illər ərzində kənd təsərrüfatında böyük islahatlar aparmışıq və bu islahatları aparacağıq. Yeni torpaqların dövrüyyəyə buraxılması prosesi gedir. Torpağa xidmət müasir səviyyəyə aparılır. Hələ ki, bu sahədə görülməli işlər çoxdur. Mən hesab etmirəm ki, biz istədiyimizə tam şəkildə nail ola bilmişik. Qüsurlar da, problemlər də, çətinliklər də vardır. Ancaq biz bu problemlərin həll yollarını bilirik. Ancaq bizim ərazimizin müəyyən hissəsi 20 ilə yaxındır ki, işğal altındadır. Ermənistanın Azərbaycana qarşı apardığı işğal və etnik təmizləmə siyasəti torpaqlarımızın, yeni beynəlxalq birlik tərəfindən tanınan Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin işğal altına düşməsinə gətirib çıxarmışdır.

Orada bütün infrastruktur dağıdılmışdır. Eyni zamanda, kənd təsərrüfatı üçün yararlı torpaqlar indi istifadəsiz qalır. Əgər münaqişəyə son qoyulsa, Ermənistan BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnəməsinə riayət edərsə və işğal edilmiş torpaqlardan öz xoşu ilə çəkilsə, hazırda işğal altında olan torpaqlar da dövrüyyəyə buraxılacaqdır. Beləliklə, kənd təsərrüfatı, insanların normal yaşaması üçün daha da yaxşı imkanlar yaranacaqdır.

Biz bundan sonra da bütün beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən FAO ilə əməkdaşlığımızı davam etdirəcəyik. FAO-nun dünyadakı mövqeləri möhkəmlənir. Bu təşkilat çox böyük nüfuzla malikdir və BMT ailəsində öz konkret proqramı ilə seçilir.

Azərbaycan da BMT-nin fəal üzvüdür. Keçən il oktyabr ayında müstəqilliyimizin 20 illiyini qeyd edərkən, eyni zamanda, Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurasına üzv seçilmişdir. Hesab edirəm ki, bu, müstəqillik tarixində bizim ən böyük qələbəmizdir, ən böyük diplomatik uğurumuzdur. Çünki gənc müstəqil dövlət üçün dünyanın bir nömrəli mötəbər qurumuna üzv seçilmək, doğrudan da, böyük nailiyyətdir. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, namizədliyimizi 155 ölkə dəstəkləmişdir. Bu, onu göstərir ki, son 20 il ərzində Azərbaycan özünü dünyaya etibarlı tərəfdaş, dost, ədalətli müdafiə edən ölkə kimi tanıtdıra bilmişdir. Biz hazırda BMT Təhlükəsizlik Şurasında fəaliyyətə başlamışıq, prinsipial mövqeyimizlə seçilirik. Gələn ay dünyanın bir nömrəli qurumuna biz sədrlik edəcəyik. Biz Təhlükəsizlik Şurasında beynəlxalq hüquq və ədalətli müdafiə edəcəyik. Ədalətin tam şəkildə bərqərar olması üçün dünyada aclıq olmamalıdır. Aclıq, yenə də deyirəm, bəlkə də ən böyük ədalətsizlikdir.

Bir daha demək istəyirəm və tam əminəm ki, Azərbaycan bu islahatlarda yeni uğurlar qazanacaq, beynəlxalq təşkilatlarla, FAO ilə əməkdaşlığımız daha da dərinləşəcəkdir.

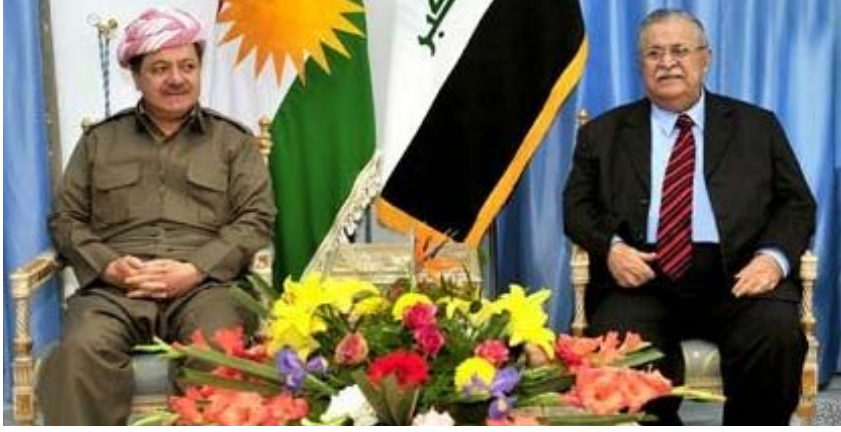
Hörmətli dostlar, sonda demək istərdim ki, ümidvaram, qonaqlarımız, dostlarımız şəhərimizlə tanış ola biləclər. Bu, çox önəmli bir konfransdır. Bu konfrans Bakıda keçilir. Bu konfransın gündəliyində çox önəmli məsələlər qeyd olunub. Buna baxmayaraq, əksəriyyətiniz Azərbaycana ilk dəfədir ki, gəlib. Ona görə də ümidvaram imkanınız olacaqdır ki, siz Bakımızı görürsünüz, Bakının mədəniyyəti ilə tanış olursunuz, Azərbaycanı daha yaxşı tanıyarsınız və bizim dostlarımızı çevrəlisiniz.

Bir daha sizə uğurlar arzu etmək istərdim. Cənab baş direktor, sizə və bütün həmkarlarınıza təşəkkürümü bildirmək və konfransın işinə uğurlar arzu etmək istərdim. Sağ olun.

Dövlət başçısı konfrans iştirakçıları ilə görüşdü.

ABŞ İraqın federal sistemdə biriliyinə dəstək verir

ABŞ ekspertləri Amerika-İraq münasibətləri və Kürdüstan regionunun gələcəyini müzakirə edib

Vaşinqtondakı Yaxın Şərq institutunda Amerika əsgərlərinin İraqdan çıxarılmasından sonra ABŞ -İraq münasibətlərinin müxtəlif aspektləri müzakirə olunub. İraqın muxtar Kürdüstan regionu aparıcı ekspertlərin iştirakı ilə keçən müzakirələrin diqqət mərkəzində olub.

Keçən ay Kürdüstan muxtar regionunun prezidenti Məsud Bərzani İraqdan müstəqilliklə bağlı referendum keçirəcəyi ilə hədələmişdi.

ABŞ Dövlət katibinin Yaxın Şərq məsələləri üzrə köməkçisi Ceffri Feltman Birləşmiş Ştatların İraqın federal sistem daxilində birliyinə dəstək verdiyini bildirib. Ceffri Feltman: "Biz prezident Barzaniyə naharətliqləri başa düşdüyümüzü aydın bildirmişik. 2010-cu ildə noyabrda əldə edilmiş

İr bil razılaşmasına əməl olunması işinə sadıq qaldığımızı, konstitusiyanın təmin olunması və öz nüfuzumuzdan konstitusiyanın mədələrinə əməl olunması üçün istifadə edəcəyimizi ayın şəkildə ona çatdırmışıq. Lakin biz bunu İraqın federal sistemdə birliyinə dəstək prinsipinə əsaslanan siyasətimizə uyğun olaraq həyata keçiririk."

Müstəqillik istiqamətində addım atmaq Kürdüstan üçün maliyyə baxımdan problemlər yarada bilər. İraq hökuməti hazırda federal büdcənin 17 faizini muxtar Kürdüstan regionunun inkişafına ayırır.

Yaxın Şərq məsələləri üzrə tədqiqatçı Daniyel Server deyir ki, maliyyə problemləri Kürdüstan regionunun müstəqilliyi istiqamətində

addımlardan geri çəkilmək üçün ilk səbəb olmalıdır.

Daniyel Server: "Problem referendum deyir, çünki o nə vaxt istəyə keçirə bilər və biz nəticələrin necə olacağını bilir. Problem tanınma məsələsidir və o buna nail ola bilməyəcək. Müstəqil Kürdüstan Türkiyə, indiki vəziyyətdə bunun nə dərəcədə belə olduğunu deyə bilməyəcək, amma hər halda Suriya, İran və İraqın ərəb hissəsi tərəfindən düşmən münasibətlə qarşılaşacaq. Bu, işə yaramayacaq. Çıxılmaz bir vəziyyət alınacaq və öz ölkəni belə bir çıxılmaz vəziyyətə salmağın heç bir mənası yoxdur, xüsusilə də 11 milyard dollarlıq dəstəyi itirdiyin bir yerdə."

İraqın BMT-dəki keçmiş səfiri müstəqil Kürdüstanın İraqın legitimliyi baxımından problem yaradacağını qeyd edib. Feysəl İstrabadi: "Barzani heç vaxt ictimai ritorikanı bu səviyyəyə qaldırmamışdı. Mən hesab edirəm ki, belə bir referendum olsa, onun nəticələrinin tanınması kimi bir problem yarana bilər, lakin İraq üçün bu, legitimlik baxımından olduqca ciddi problemlər demək olacaq."

Səfir Feysəl İstrabadi eyni zamanda, Kürdüstan regionunun hazırda qonşu ölkələrlə münasibətlərinin yaxşı səviyyədə olduğunu göstərib.

Amerikanın səsi

"Kürdüstanın müstəqillik qiyməti" - 50 illik neft anlaşması

İraqın şimalındakı kürd administrasiyasının rəhbəri Məsud Bərzaninin Türkiyəyə səfəri zamanı bir çox məsələlər, o cümlədən hər iki tərəf üçün başağrısına çevrilən PKK təşkilatının fəaliyyəti müzakirə edildi. Kürd liderinin Türkiyə rəsmiləri ilə keçirdiyi görüşlərin, demək olar ki, bir çoxu və İraqın sabiq vitse-prezidenti Tariq əl-Haşimi ilə görüşü bağlı qapılar arxasında keçdi.

Ankara səfərinin ikinci günü isə Bərzani Türkiyə Prezidenti Abdullah Gül ilə görüşündən sonra yeni olmayan, lakin bu dəfə daha ciddi mahiyyət kəsb edən açıqlamalar verdi.

Bərzani PKK təşkilatının İraqın şimalındakı kürd administrasiyasında hökm etməyə imkan verməyəcəyini bildirdi. Bütün bunlarla yanaşı, Bərzani onu da qeyd etdi ki, PKK probleminin həlli silahla mümkün deyil, daha səmərəli variantlardan istifadə olunmalıdır və bundan sonra o, PKK-ya hər cür təzyiq göstərəcək.

Təbii ki, Bərzaninin PKK əleyhinə bəyanatları özünü kürdlərin müdafiəçisi kimi göstərməyə çalışan təşkilatın tez bir zamanda silahlı mübarizədən əl çəkəcəyi anlamına gəlmir. Lakin regionda, xüsusən də son illərdə baş verən siyasi dəyişiklikləri izlədikdə görmək olar ki, artıq PKK-nın silahlı mübarizəsi İraqın şimalındakı kürd administrasiyasının maraqları daxilində deyil. Çünki PKK təşkilatının bundan sonrakı silahlı müqaviməti Bərzani hökumətinin sayəsində İraqın şimalında əldə edilmiş stabilliyin pozulması ilə nəticələyə bilər. Bu isə İraqda qismən də olsa, müstəqil olan administrasiyanın gələcəyini ciddi təhlükə altına ata bilər.

Bərzani ilə Türkiyə rəsmiləri arasında keçirilən görüşlər zamanı İraqın şimalında Kürdüstan dövlətinin qurulması məsələsinin müzakirə olunduğu istisna edilmir. Bundan əvvəl Bərzani regionda tez bir zamanda müstəqil Kürdüstan dövlətinin qurulacağını da bəyan etmişdi.

Hətta bir çox siyasi analitiklər Kürdüstan dövlətinin yaradılmasının Ankaranın da maraqlarına zidd olmadığını bildirirlər. Lakin şübhəsiz ki, bunun müqabilində Ankaranın da kürd administrasiyasından müəyyən tələbləri var. Bu tələblərdən biri PKK-nın məhvi üçün birgə fəaliyyətdir. Əslində, Ankara rəsmiləri də bu tələbin bir o qədər effektiv olmayacağını bilir və bu səbəbdən Kürdüstana "yaşıl işıq" müqabilində daha ciddi tələb irəli sürürlər.

Ehtimallar isə bu tələbin kürd administrasiyasının nefti ilə bağlı olduğunu və Bərzani ilə Türkiyə rəsmiləri

arasındakı görüş zamanı bu məsələnin müzakirə edildiyini söyləməyə əsas verir.

Hətta bəzi Türkiyə KİV-ləri diplomatik mənbələrə istinadən Ankaranın Kürdüstanın "müstəqilliyi"ni tanımağı müqabilində administrasiya ərazisində çıxan neftin 50 faizini 50 il müddətində tələb etdiyini bildiriblər. Bərzaninin isə Ankaranın bu təklifini qəbul etmədiyini bildirilir.

Əslində, kürd rəsmisinin bu təklifi qəbul etməməsində təəccüblü bir şey yoxdur. Çünki yeni elan ediləcək bir dövlətin iqtisadi gücə sahib olması vacibdir və regionda Suriya kimi daha əlverişli alternativ (dünya bazarlarına çıxış) olduğu halda, administrasiyanın öz sərvətini Türkiyə ilə paylaşması inandırıcı deyil. Ehtimallar isə onu söyləməyə əsas verir ki, İraqın şimalındakı kürd administrasiyası gələcək təhlükəsizliyi üçün Ankara ilə əməkdaşlıq etsə də, neft məsələsində Ankaraya belə ciddi güzəştə getməyəcək.

Əslində, kürd administrasiyasının öz müstəqilliyini bu vaxta qədər elan etməməsi nə Ankara, nə də Bağdaddan ehtiyatlandığı ilə izah olunmamalıdır.

Kürd administrasiyasının gözlədiyini Suriya böhranının bitməsidir. Suriyada hakimiyyətin dəyişməsi isə Fars körfəzinin ərəb dövlətlərinin maraqlarına uyğun olmaqla yanaşı, kürd administrasiyasının da maraqlarına xidmət edir.

Böyük ehtimal ki, Suriyada hakimiyyətin dəyişməsi ilə ölkənin şimalında kompakt yaşayan kürdlər Suriya daxilində muxtariyyət ya da müstəqillik almaq üçün səy göstərəcəklər.

Hətta Türkiyə müxalifətinin lideri, Cümhuriyyət Xalq Partiyasının (CHP) sədri Kamal Kılıçdaroğlu da son açıqlamasında bildirib ki, Birləşmiş Ştatların istədiyi kimi Suriyaya hərbi müdaxilə olacağı təqdirdə, ölkədəki kürd bölgəsi suverenlik əldə edəcək. Təbii ki, bu fakt nə Ankaranın, nə də İraqın kürd administrasiyasının diqqətindən qaça bilməz.

Məhz bu səbəbdən də İraqdakı kürd administrasiyası hələ ki, gözləmə mövqeyini seçəcək.

Rufiz Hafizoğlu,

Trend-in Ərəb xəbərlər xidmətinin rəhbəri

Türkiyə prezidenti Abdullah Gül Məsud Bərzani ilə görüşüb Danışıklarda PKK ilə əlaqədar məsələ də gündəmə gəlib

Ankarada səfərdə olan İraqın kürd icmasının rəhbəri Məsud Bərzani ilə Türkiyə prezidenti Abdullah Gül görüşüb. Danışıklarda İraq-Türkiyə münasibətləri ilə yanaşı, PKK ilə əlaqədar məsələ də gündəmə gəlib. Abdullah Gül PKK-nın ölkəsindəki terrorundan və sərhəddə vəziyyəti gərginləşdirməsindən şikayətlənib. Məsud Bərzani isə PKK-nın İraqın şimalında ağalığına imkan verilməyəcəyini vurğulayıb. Şimali İraqın yerli administrasiya rəhbəri PKK ilə bağlı problemi silah yolu ilə həll etməyin qeyri-mümkün olduğunu, onların fəaliyyətinə son qoymaq üçün daha səmərəli yolların axtarılmasının zərurətini vurğulayıb.

TÜRKİYƏDƏ YENİ HƏBSLƏR BAŞLANDI!

Çoxlu sayda yüksək rütbəli zabit həbs edilib

FaktXeber.com-un Türkiyə mediasına istinadən verdiyi məlumata görə, 28 Fevral hadisələriylə əlaqədar olaraq keçirilən əməliyyatların ikinci dalğası başlanılıb. Ankara və İstanbulda axtarışlar aparılır. Çoxlu sayda saxlanılanlar var. Saxlanılanların hamısının polkovnik rütbəli olduğu bildirilir. Onların əksəriyyəti hazırda xidmət edənlərdir. Bir neçəsi isə istefadadır. Hazırda xidmət edənlərin sayının 6 nəfər olduğu bildirilir. Axtarışlar terrorla mübarizə qrupları tərəfindən həyata keçirilir. Xatırladaq ki, ötən həftə keçirilən ilk əməliyyatda 31 nəfər saxlanılmış, 18-i isə həbs olunmuşdu. Həbs olunanlar arasında dövrün Baş Qərargahın reis müavini təqaüdü general Çevik Bir də var idi.

Kürdlər Almaniyada ikinci gəmini zəbt etməyə cəhd göstərdi

Kürd Fəhlə Partiyasının tərəfdarları həftə ərzində Almaniyada ikinci gəzinti gəmisini ələ keçirməyə cəhd ediblər. 168.az Almaniyada mə-

buatına istinadən xəbər verir ki, insident Elba çayının Hamburg şəhəri yaxınlığında baş verib. Polisin məlumatına görə, göyörtədə olan 60 sərnişindən heç biri xəsarət almayıb. Verilən xəbərlərdə bildirilir ki, 8 kürd separatçısı gəmidə Abdulla Öcalanın portreti olan bayrağı dalğalandırıblar. Onlar kapitanın kabinəsinə yaxınlaşaraq bərənin sahildən uzaqlaşdırmağı tələb ediblər. Kapitan isə həyəcan siqnalının düyməsini basmağa imkan tapıb. Bundan sonra isə gəmilə rabitə kəsilib. Polisə isə sərnişinlər zəng vurublar. Təhlükəsizlik xidmətinin əməkdaşları gəmini saxlayıb və sərnişinləri oradan çıxarıblar. Polis isə separatçıların müqavimətilə üzləşmədən onları həbs edib. Qeyd edək ki, aprelin 14-də Öcalanın tərəfdarları Reyn çayında da gəzinti gəmisini ələ keçirməyə cəhd göstərmişdi. O vaxtı onlar kapitandan bərəni sahile tərəf üzümə, oradan isə səsgücləndirici vasitəsilə manifestlərini oxumaq istəyiblər. Yalnız sərnişinlərin sayıqlığı nəticəsində polisə edilən zəng nəticəsində təhlükə sovuşmuş və separatçılar saxlanılmışdı.

Əvvəli №-161

Qismət yazır...

Bir-birimizin gözlərinin içinə baxa-baxa qədəhlərimizi toqquşdurduq. "Ən pis günümüz belə olsun" – dedim.

... atasının bir avtomobil qəzasında ölməyindən, anasının erkən ölümündən, ögey analarından danışmağa başladı.

"Sənin də uşaqlığın rəsmən cəhənnəm olub ki?"

"Mən o cəhənnəmdən doğulan şairəm. Bunu ilk dəfədir sənə deyirəm, yaz bir tərəfə."

"Qalxaq mı ? Evə pul aparmalıyam, Memo telefon alacaq" – dedi.

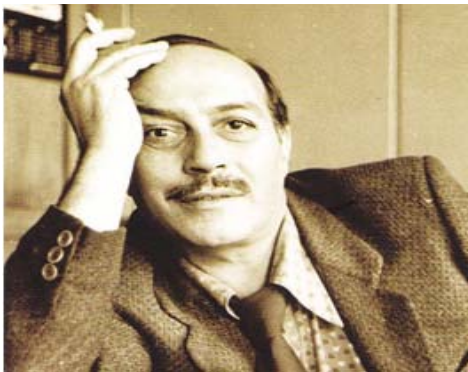
Hesabı hər zamankı kimi o ödədi və durduq."

Səhəri gün Cemonun halı pisləşir və onu xəstəxanaya aparırlar. Bütün dostları, xəbəri eşidən onu sevənlər xəstəxanaya axışır. Axşamüstü özünə gəlir və özünə gələn kimi adəti üzrə oturmaq istəyir. Əvvəl elə bilir ki, evdədi, sonra şüuru özünə qayıdanda bu otaqda qalmaq istəmədiyini deyir. Tualaletə özü getmək istəyir, qayıdanda halı yenə pisləşir. Həkimlər gəlib hamını ordan çıxarırlar. Az sonra başqa otağa köçürürlər onu. İynə vururlar. Yatağın qırağında oturur, dostlarına baxır və son dəfə gülümsəyir.

Ölüyorum tanırım

Cemal Süreyya: sürgün, oğul zorbalığı və serroz

Cemal Süreyya haqqında

Bu da oldu işte
Her ölüm erken ölümdür
Biliyorum tanırım.
Ama, ayrıca, aldığın şu hayat
Fena değildir.
Üstü kalsın... (Cemal Süreyya)

Qeyd: Bu yazıda Feyza Perinçek və Nursel Duruelin həm müəllif olduqları "Cemal Süreyya: şairin həyatı şiirə daxil" kitabından istifadə edilib.

Razı salırlar, inandırırırlar ki, o oğlanın dediyi təsadüfdür. Heç kim bilmir kürd olduğunu və o da inanır. Amma o, istədiyi qədər inansın. Məktəbdə onun adı artıq qoyulub:

Kürd Cemo.

***

İyirmi yeddi qabağa dön! 27 onun jurnaldakı nömrəsidir. Məktəbin ən gözəl qızı Seniha müəllim hər dəfə 27 qabağa dön deyəndə qızarsa da, halından məmnundur. Çünki bilir ki, sinifin bütün qızları Cemoya vurulub, Cemo isə ona. Məktəbin ən gözəl qızı ilə ən populyar şagirdinin bir-birini sevdini hamı bilir. Hələ kəlmə də kəsməyiblər, ancaq baxışlırlar. Söhbətləşməyiblər, amma artıq şeirlər başlayıb.

Seni sevdiyim anda her şeyim kızıl oldu.

Masmavi defterime kızıl satırlar doldu.

Şeir dəftərləri əldən-ələ gəzməyə başlayır və bir gün ondan yaşda böyük olan şagirdlərdən biri ona xəbərdarlıq edir: ehtiyatlı ol, çox qırılmazdan yazma, sənə kommunist deyirlər.

Tez şeirin sözlərini dəyişdirir :

Seni sevdiyim anda her şey yeşil oldu

Masmavi defterime yeşil satırlar

doldu.

***

1946-cı il. Yaz tətilinin ilk günündə onun kimi yataqxanada pulsuz qalan dostu Təmiz Tolqayla birgə qatarla evlərinə qayıdırlar. Təmiz ondan bir sinif yuxarıdı deyə məktəbi bitirib, bu onların son görüşmələridir. Cemo o günü belə xatırlayır :

"Onun ailə albomuna baxırdıq. Albomu qarşısızalmaz bir reflekslə gizlincə götürüb çantama atdım. İçi doluydu foto ilə. Neçə ay o fotolara baxdım. Sanki üstümdəki ağırlıq onların dəyərini artırır. Atasını müəllimdi, bir bayramda kürsüdə çıxış edir. Təmiz bir yaşındadı. Təmiz məktəbə gedir. Təmiz qardaşıyla. Şəhərin parklarında qrupla çəkdirilmiş fotolar. Xoşbəxtliyini oğurlamışdım Təmizin."

***

Cemoya görə sevgi eyni masada məktublaşmaqdır. İlk məktub yazdığı qızla, yeni Seniha ilə evlənməsinə atası razı olmaz. Atasının bəhanəsi belə olur ki, həm qızın işi yoxdu, həm də ailəsi yoxsuldu. Cemonun reaksiyası ağır olur: Ata, biz yoxsul deyilik ki?

Ardı var

kulis.az

"İraqdakı vəziyyət "Nabukko" üçün manedir"

İraqdakı vəziyyət "Nabukko" üçün qaz tədarükünə mane olur

İraqdakı qeyri-sabit siyasi vəziyyət "Nabukko" üçün İraq qazının tədarükünə mane olur. Bunu Türkiyə Baş nazirinin müavini Əli Babacan deyib. "İraqın mərkəzi hakimiyyəti ilə kürd administrasiyası arasındakı parçalanma "Nabukko" üçün İraq qazının tədarükündə əngəl olacaq", - Babacan bildirib.

O, həmçinin qeyd edib ki, "Nabukko" layihəsi həm Avropanın enerji təhlükəsizliyi, həm də regionda iqtisadi canlanma üçün çox vacibdir.

ABŞ yüzlərlə raketini İranın bir addımlığında

Ekspertlər bu hərbi qüvvələrin İran RƏM-i məhv etmək üçün kifayət etdiyini düşünürlər. ABŞ İran sahillərində 430 "Tomaqavsk" qanadlı raketləri yerləşdirib. Anspress-in İnterfax-a istinadən verdiyi məlumata görə, "Tomaqavsk" 1,6 min km uzaqməsafəli raketlərdir. ABŞ Hərbi Dəniz Qüvvələrinin informasiya mərkəzinin məlumatına görə, hazırda Fars körfəzində "Enterprayz" təyyarə gəmisi saxlanılır. Bundan başqa, içərisində "Tomaqavsk" raketlərinin olduğunu "Avraam Linkoln" hərbi gəmi isə Ərəb dənizinin şimal qonşuluğunda saxlanılır. Elə həmin regionda 154 qanadlı raketlə "Corciya" həmləçi atom sualtı gəmisi, tərkibinə amfibiyno-desant gəmi və göyertəsində 12 "Tomaqavsk" raketlər olan atom sualtı qayıqı yerləşdirilib. Ekspertlərin fikrincə, hərbi əməliyyatlar keçiriləcəyi təqdirdə bu raketlər İranın Raket Əleyhinə Müdafiə sistemini və hərbi aerodromlarını sıradan çıxarmağa kifayət edir. NATO Livianın hərbi obyektləri üzrə əməliyyatlarının ilk sutkalı ərzində ölkənin RƏM sistemini məhv etmək üçün Amerika 110 qanadlı raketdən istifadə etmişdi.

İRAQ BAŞ NAZİRİNDƏN TÜRKEYƏYƏ SƏRT TƏPKİ

FaktXeber.com-un verdiyi məlumata görə, İraq baş naziri Nuri Əl Maliki Türkiyəni sərt şəkildə tənqid edib. Terrorda ittiham olunan İraq prezidentinin köməkçisi Təriq Əl Haşiminin Türkiyədəki təmaslarını tənqid edən Maliki, "Türkiyə bölgədə düşməne çevrilir. Ərdoğanın son açıqlamaları İraqın daxili işlərinə qarışmaqdır. Ərdoğa hələ də bölgədə imperiya qurmaq xəyalları ilə yaşayır. Çox təəssüf ki, Ərdoğan əvvəllər rədd etdiyi məzhəb qarşıdurması bu gün özü qızıqdır. Ancaq bu düşüncə tərzi ilə bütün iraqılılar tərəfindən rədd edilməkdədir. Bu regional siyasətlərin davam etdirilməsi Türkiyənin mənfəətlərinə ziyan vuracaq. Və onu hamıya düşmən bir ölkə mövqeyinə gətirəcək.", - deyə bildirib.

Təriq Əl Haşimi, Ərdoğan və Türkiyəyə səfər edən İraqın şimalındakı regional Kürd rəhbərliyin lideri Bərzani ilə bəzi görüşlər keçirmişdi.

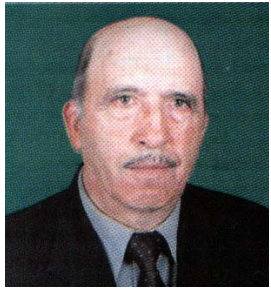
Bundan əlavə Ərdoğan dünən İraqda baş verən hadisələrlə əlaqədar olaraq bildirmişdi ki, bu hadisələr xeyirə əlamət deyil.

Qeyd edək ki, Türkiyə hakimiyyəti, İraqda terror aktları

tərətdiyi üçün haqqında həbs qərarı çıxarılan İraq prezidentinin köməkçisini 17 cəngüdən və biri zirehli olmaqla 5 avtomobillə təmin edilib. İstanbulda Haşimi, ailəsi və 4 şəxsi cəngüdəni üçün iki ayrı ev kirayəyə götürülüb. Bundan Türkiyə Baş Nazirliyinə aid zirehli "S600 Mercedes"lərdən biri Haşimiyə verilib. Cəngüdənlərdən əlavə Təriq Əl Haşimini 17 polis mühafizə edir. Haşiminin həyat yoldaşı və iki qızını isə İstanbul polisi qoruyur.

Xatırladaq ki, Təriq Əl-Haşiminin cəngüdənlərinin onun ölkədəki terrorçu əməliyyatlarda müdaxiləsinin olmasını etiraf etmələri, xüsusilə də Əl-Haşimi və cəngüdənlərinin məsuliyyətə cəlb olunmaları haqda hökmün çıxarılmasının ardınca, Əl-Haşimi İraq Kürdüstanına qaçıb və Bağdadın məhkəməsində mühakimə edilməsinin əleyhinə olduğunu bildirmişdi.

Ələddin Danaçıyev ulu Borçalının axarlı buxarlı dağ kəndi Ərcivan-Sarvanda dünyaya göz açmış, Borçalı şəhərində orta məktəbi, 1962-ci ildə isə Tbilisi Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili, ədəbiyyatı və tarix fakültəsini bitirmiş, əvvəlcə müəllim, təşkilatçı, məktəb direktoru, Kənd sovetinin sədri, 1991-ci ildən 2006-cı ilədək Ərcivan-Sarvan kənd məclisinin sədri vəzifəsində çalışmış, ictimai-siyasi tutumlu publisist yazıları və şerləri, satirik süjetli gülməcləri Gürcüstan və Azərbaycan mətbuatında çap olunmaqdadır. Onun ilk kitabı "El sevəni aləm sevər" adlanır. "Səda gəlir Dağ-Sarvandan" kitabı oxucularla ikinci görüşüdür.

Kitabında yurdun dağ vüqarlı insanları, bənzərsiz Vətən gözəllikləri, unudulmaz acılı-şirinli tələbəlik illəri, həyatda qarşılaşdığı hadisələr təəssübünə olunur, dostlarına, həmkarlarına ünvanlandığı qoşma və gəraylıları maraqlı doğurur, şerləri öz axıcılığı ilə diqqəti cəlb edir.

Hörmətli oxucular! Sizə Ələddin Danaçıyevin bir neçə şeri təqdim edirik.

O qara torpaqdan doymayıb gözü,
Hektarlar verirsən kəsilmir sözü.
O «Qanlı çayırı» alana düzü,
Xoş arzu, xoş dilək diləsən gerek.

Namərdlik eyləyib basır fağırı,
Qovur torpağından yazıq sağırı.
Qatır öz yerinə keçid ciğiri
O əməl üstündə öləsən gerek.

Bəd niyyətdir yetimləri meyləyən,
Yaxşı əvəzinə pislik eyləyən.
Ac göz olub öz qələtin söyləyən,
Boynuna pisliliyi biçəsən gerek.

İldən-ile artır icarə sayı,
Kartofla, taxilla doldu kəndimiz.

Ələddin çox görüb yaxşı, yamanı
Dağ sarvandı əsil cənnət-məkani
Bu dağlardır hər bir dərdin dərmanı
Sanıram beçəli baldı kəndimiz.

DİLLƏRDƏN SORUŞ

Xocalı dayandı nə qədər mətin,
Göyden od yağır olduqca çətin
Körpəni cidaya keçirən itin,
Qudurğan sayını yollardan soruş.

Düzəlsə, səhvindən keçəsən gerek

ELLƏR DESİN

Bir Nüvyvər də təqdim edim,
Öz sözünü ellər desin.
Nöqsanımı gören kəsler,
İncimərəm dillər desin.

Səsimə bənzər avazım,
Azdı-çoxdu budur yazım.
Dostlarıma keçər nazım,
Ərk etdiyim güllər desin.

Bəd əməllə barışmaram,
Şər işlərə qarışmaram.
Yad ətəkdən yapışmaram,
Nə yazmışam ellər desin.

Düzlük olub hər vam yolum,
Dost boynuna sallam qolum.
Ürək dostu qurban olum,
Varsa, əgər, kimlər desin.

Sözümü eldən almışam,
Hər yerdə birgə olmuşam.
Ələddinəm qocalmışam,
Qoy yaşımı tellər desin.

QƏLƏM YAZDI OLDU ŞƏR

Kəlbəcərin xatirəsi,
«İsti suyun» zümzüməsi.
Qulağıma gəldi səsi,
Vərəqlərə doldu şe'r.

Ümid yerim doğru sözüm,
Yurda baxır qəmli gözüm.
Tapdaq altıda «Cıdır düzüm»,
O yerlərdə boldu şe'r.

Yurdum odlara qalandı,
Xalqım hayfını alandı.
Tomris tək qəhrəmandı,
Düşmən vuran qoldu şe'r.

Çıxam Murovun qaşına,
Nəzir qoyam Pir daşına,
Dolanam Vətən başına,
Daş-kəsəkli yoldu şe'r.

Fitnə işlədi dərdindən,
Millət qovuldu yerindən.
Ümman olan dər-sərindən,
Qələm yazdı oldu şe'r.

Babəkləri qaldırmasaq,
Dığalara andırmasaq.
Yurdu geri qaytarmasaq,
Zaman deyər soldu şe'r.

CAN DEMƏYƏ HAZIRAM MƏN

Gücüm çatsa şah əsəri,
Borçalıya yazaram mən.
Göstərdiyi doğru yolu,
Düz getməsəm azaram mən.

Sinə gərər coşan selə,
Dayaq durar əsən yelə.
Tanrı verər belə elə,
Şükür edib bəzərəm mən.

Qonaq gəlsə bir yadelli,
Hörmət qoyar Qorqud elli.

Birgə olsa hər Türk dilli,
Can deməyə hazırım mən.

Halay bəy tək ərənləri,
Mehralını görenləri,
Nəriman tək bilənləri,
Harda olsa gəzərəm mən.

Dur deyəndə durmayı, qur deyəndə qurmayı,
Vətən üçün vurmayı, öz sətrimdən pozaram mən.

BİRÇƏKLİ DAĞLAR

Əgər ki, meyl etsən, qayğılı dağa,
Gəzdikcə həvəsin artar yaylağa.
Əldə dolça enib gəlsən bulağa,
Verər murazını diləkli dağlar.

«Quşlu qaya» silsiləsi dumandı,
«Doqquz bulaq» bir-birinə həyandı
Üç ay yayı sanki cənnət məkandı,
Sanasan xalıda çiçəkli dağlar.

Deyən yox neçədi dağların yaşı.
Üstünə nur tökür göylərin yaşı,
Qartal məkandır zirvələr qaşı,
Ülvidi, təmizdi, mələkli dağlar.

Çovğunda, boranda gəzdikcə yarı,
Kərəmi saxladı dağların qarı.
Üz tutub yalvarıb Allaha sarı,
Ona rəhm eyləyib birçəkli dağlar.

Həkimdi, loğmandı gülü-çiçəyi,
O güllər sağaldar xəstə ürəyi.
Ələddin, qazansaq halal çörəyi,
Süfrəni bol edər gerekli dağlar.

GƏLMİŞİK

(1936-cı il işğəncələrinə həsr olunub)
Baqi dünya bircə anı andırır,
Biz də onu yora-yora gəlmişik.
Gah ağ yelə bənzər, gah da ki, qara,
Göz yumaraq dura-dura gəlmişik.

İşğəncə verilib əl-qolu bağı,
Əfi ilanlardan sinəsi dağı
Boğazlara keçib kəndirlər yağı,
O dövrəni qura-qura gəlmişik.

Neçəsinin külü göyə sovrulub,
Günahlı, günahsız yanib, qovrulub
Zindanlarda varbədəni ovulub,
Milyonları vura-vura gəlmişik.

Bu dünya öncədən dərdli-vərəmli,
İnsanı bürüyüb qəmli-ələmli.
Sürgün olub Cavid kimi qələmli,
Müşviqləri görə-görə gəlmişik.

«Üçlük» deyən yüz fitnə-fel qurubdu,
Çarxı fələk arxasında durubdu.
Yalançı şahidlər üzə qoyubdu,
Qanunları bura-bura gəlmişik.

KEÇƏSƏN GƏRƏK

Bu ağılı, qaralı qoca dünyada,
Ac gözün halını biləsən gerek.
Az qalır ömründən o, pay istəsin,
Ona rişxənd edib güləsən gerek.

Köç günün yada sal, bir gün olacaq,
Əzrayıl üstünü qəfil alacaq.
Ələddin, insanlıq yadda qalacaq,
Düzəlsə, səhvindən keçəsən gerek.

YOXSULA

Elə bil Allahın qarğışı keçib,
Yığvalı daşlara dönməyən yoxsula.
Mövlam kasıblığı boynuna biçib,
Çırağı axşamdan sönən yoxsula.

Səpdiyi bitməsə, əkdüyü bitər,
Dərd onu çuğlayıb ölüməndə bəter.
Başqa çarəsi yox, o dil-dil ötər
Kömək dur dərdini bölən yoxsula.

Əl çatmır şirinə, dadıb acını,
Amma ki, qoruyub qeyrət tacını.
Varlı da çox görür quru canını,
Zülm edir dərdini bilən yoxsula.

Rüzgər onu incik salıb doymayıb,
Minnətdi çörəyi üstə qoymayıb.
Ha çalışıb gümrah günü olmayıb,
Ömründə yaxşı gün dilən yoxsula.

Ona ay da qara, gün də qaradı,
Amma özü çoxlarına yaradı.
Dolandı ələmi ağ gün aradı,
Qismət də olmadı ölən yoxsula.

YERİNDƏMİ?

Borçalı soruşur nə var dağlarda,
Aranın yaylağı dağ yerindəmi?
«Babəkər»də «Ərcivan» tək vüqarlı,
Başında örpəyi ağ yerindəmi?

Üz çevir dağlara gör kef-damağı,
«Sancə bulağı» tək şəfa qaynağı.
Mərfətlə saxlanıq gələn qonağı,
Bal, qaymaq yeyilib, yağ yerindəmi?

Budur cöyrü Qara gəzən oylaqlar,
Ovucla içdiyi soyuq bulaqlar
Bir kötük üstündə saysız budaqlar
Dədələr saldıqı bağ yerindəmi?

KƏNDİMİZ

Qara bulud üstümüzü alanda
Mərdanə dayanıb qaldı kəndimiz
Yurd yerindən qaçan oldu tələsik
Bizi öz qoynuna aldı kəndimiz.

Səhərdən axşama çalışan baba,
Ona arxa durdu bütün el-oba.
Əlindən düşmədi, dımırqla-yaba,
İşləyib xəyalda daldı kəndimiz.

Şükr Allaha artır dövlət-varımız.
Hər yanda qorunur namus, arımız.
Əl qaldırın asta süzür yarımız,
Toy ilə zurnanı çaldı kəndimiz.

Hər nəslin öz yurd yeri bəllidi,
Çoxdu «Bədəllidi», Dəlivəllidi»
Əgər saysan bəlkə hamsı əllidi,
Keçmiş yadına saldı kəndimiz.

Sarvanın bəllidir hayı-harayı,
Getdikcə çoxalır torpaqdan payı

Çağası belində ala toranda,
Qaç da bilməyir ayaq donanda
Hər yandan qırdılar tüpü-boranda,
Ölənin sayını çöllərdən soruş.

Səksəkə içində geriye baxıb,
Donanda şaxtada asbabin yaxıb
Əsir düşməm deyib çaylarda axıb
Sulara qər q olub sellərdən soruş

Düşmən arxalıdır, vardır ağası,
Ona baş endirir firəng dığası.
Nələr etdi əfi ilan balası,
Bunu gözlə gören ellərdən soruş.

Gün gələr, haqq işə dövlətlər dinər.
İnsafı olanlar doğruya dönər.
Düşmənin alovu o gündən sönər,
Sözüm yalan çıxmaz dillərdən soruş.

VƏTƏN QALIB DARDA, NEYNİM

Sözüm yenə eldən düşüb,
Yaşa doldum orda, neynim,
Yaxşıdan kim qeybət etsə,
Onda yoxdur ar da, neynim.

«Doqquz bulaq» əl-əlvandı,
Ona həmdəm dağ Sarvandı.
Həvəsimi qanan qandı,
Dil-dil ötər saz da , neynim.

Azərbaycan yurdu ulu,
Çatıb ora yağlı qolu.
İllər keçir bağılı yolu
Vətən qalib darda, neynim

Bu həyatı bilə-bilə,
Əmək qoydum doğma elə
Gedər-gəlməz yolu ilə
Köçüb getdi, yar da, neynim.

Cavab verib dinməsədə,
Ələddin qəm eyləyə də
Hər kəs qədir bilməsə də
Allah özü bilər, neynim.

KÖÇÜBLƏR

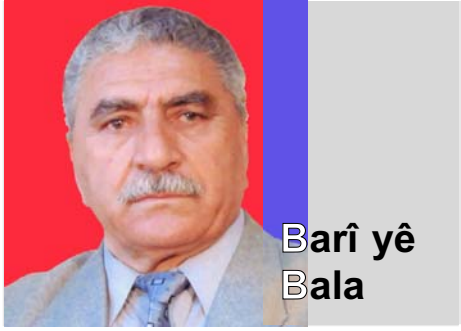
Macı tutub əkin əkən görünmür,
Əmməyilə taxıl sənəp görünmür,
Həkim təhər diş çəkən görünmür,
Sağ ikən rəhməti alıb köçüblər.

Yapıncı çiyində atın belində,
Adı, sanı, şan-şöhrəti yerində.
Gəraylısı, müxəmməsi dilində,
Sağ ikən rəhməti alıb köçüblər.

Kişilər sayılıb evin dirəyi,
Analar olublar övlad ürəyi,
Neçəsinin gözdə qalib diləyi,
Sağ ikən rəhməti alıb köçüblər.

El üçün yananlar köçüb qeyb olub,
Əcəl şərbətini içib qeyb olub,
Yaxşını, yamandan seçib qeyb olub,
Sağ ikən rəhməti alıb köçüblər.

Necə də incidib babamı zaman,
Güləşdə heç kimə verməyib aman,
Xatirəyə dönüb yaddaşda inan,
Sağ ikən rəhməti alıb köçüblər.

**Barî yê
Bala**

AX FELEK!..

Ax felek, wax felek, bê î tbar, felek,
Tu sî yar, em peya, te nagrin, felek,
Em hene, em dijî n, dizêrin, felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Neyar hat, hebû n bir, şa bû yî , felek,
Em kaliyan, naliyan, seqirî y, felek,
Zar maşyan, dê giryan, ne hafî , felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Kasil bû n, rêncî yan dî meka, felek,
Afî kê zengê reş aza bû n, felek,
Netirse xemêd me sivike, felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Tew millet, bû n xweyî mal-rusqet, felek,
Erd yê me, em mane bê welat, felek,
Em dimrin, tu dî sa kîvş nabî , felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Mirî qû n, em zindî hû rxwaş bû n, felek,
Tirbên me bin tanga pêpez bû n, felek,
Kanên me neyara kişandin, felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Mergên me, deştên me, bedewin, felek,
Mal ya me, em têda firarin, felek,
Avên me dikîşin, em tî ne, felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Me Rustem da, Sulheddî n da, ingirî y, felek,
Me Feqî da, me Xanî da, xeriqî y, felek,
Em binîsî n, em çilmîsî n, nehatî , felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Helebce tew bû jehr, geş bû yî , felek,
Çû k helyan, em nalyan, te xwaş hat, felek,
Mêr mirin, keç zeryan, tu ku bû yî , felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Qasim hat, Seddam hat, doş bû yî , felek,
Kemal hat, Cemal hat, geş bû yî , felek,

Teyara em kuştin, te fêz da, felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Pir dergû ş, ser berfa qerîsî n, felek,
Hêleçan vala man, te xwaş hat, felek,
Xortê qenc, dotê baş, qir-qut bû n, felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

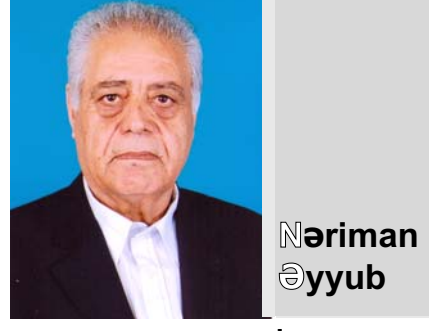
Şewlê dû r, gelyê kû r, betilî n, felek,
Çemê gur, ser me da miçiqî n, felek,
Bextê me tim reş bû , tu kuyî , felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Xwedê em dergê xwe avî tin, felek,
Ser erdê em rehet qet nebû n, felek,
Birî n me axivî n, te kew neda, felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

Em Kurdîn, qels nabin, bî r meke, felek,
Pêş dijimin, ber zû lmê narevin, felek,
Yan mirin, yan Welat, dew eve , felek,
Carekê rû yê me bikene, felek.

DİLO, LEZ NEKEVE, HELAZÛ YE !..

Rî ya te tim dime-dime, xaro-marro, kuç-pel bû ne,
Hesreta te axa welêt, paxila dê, kur-keç bû ne.
Kanî , oman, zer-zinarê welêt hele te nedî ne,
Bestê fire, zozanê berf, çemê fû r-fû r te nedî ne.
Kendalê xar, xinçî kê reş, şewlê bin av te nedî ne,
Mêrg û çî man, xasbaqê ter, sorgulê bî n te nedî ne.
Givî c, tişik, şî lanê tem gelî yê meda werixî ne,
Zeytû n, hêjî r gihî ştine, were tev min biçirpî ne.
Sêv, hinara, hummê welêt tem kê têt-têt, bike nû bar,
Terazuna tu mêzeke, ser êlê da em bêne xar.
Rind bibî ne bû kê xêlî , zavê şemok, keçên bikir,
Berbû yê naz, daykê kedhez, kal û pî rê dikin zikir.
Kîla bidin nehêra dar, wexun tasek dewê meşkê,
Bikursî nin klora dê, bereketê têxin teştê.
Bila şivan boy te dî sa bilû ra xwe binicî ne,
Berxvan seba bêrî vanê berbi zomê bilezî ne.
Swarbin kihêl, menekê çê, bajon qargav, bibin mêrxas,
Axa welêt em hemez kin, tew qulçara em bibin nas.
Reva neyar em bibî nin, maçkin enya egî t-şêra,
Helebca jehr xema derxin, Seddam bikin nifir, cera.
Kulî lkêd ter biçirpî nin pêşkêş bidin keç û zerya,
Kurdistanê têt bigerin, wexun avêd belekî ya.
Cizî ra rewş bibine mêvan, tewaf bikin tîrba Xanî ,
Vekin derê dibistana, bixemilin mal û xanî .
Biheçqî nin serê Seddam, bihedmî nin qersê tarî ,
Gund-bajara ava bikin, welêt derê sew-hejarî .
Em zû bibin Kurdê aza, xweyî rusqet, him wekî l nevs,
Dinya-alem me pî roz ke, me nas bikin, neyar û qels.
A wê hingê ezê bêjim, dîlo, deme, î zin teye,
Ezî î dî bextewarim, mirin î car seva meye.

**Nəriman
Əyyub**

YAZ GƏLİR

Bu günün səhəri yenə yaz gəlir,
Sinələrdə kaman, telli saz gəlir.
Oxuyan bülbülden min avaz gəlir,
Güneyləri bürüyəcək çiçəklər.

Hamıdan tez gül açacaq Yasəməni,
Lalələrlə dolacaqdır çöl, çəmən.
Qızılgülü dərəcəyəm tezcə mən,
Əlimdən alacaq nazlı göyçəklər.

Valeh eləyəcək meşənin gülü,
Bir də qara xallı Xarıbülbülü.
Zəmilərin çoxalacaq sünbülü,
Sallanacaq ağaclardan ləçəklər.

Baxacağıq gündə bu gözəlliyə,
Qəlbləri oxşayan o özəlliyə.
Payızda baxırsan hər xəzəlliyə,
Onda ağacları deşir böcəklər.

Nəriman Əyyub baxıb ilhama gəlir,
Gözəlliyə baxanda çox dincəlir,
Onda kədərləri qəlbindən silir,
Qəlbini oxşayır əlvan çiçəklər.

BAĞLAYANDA GƏL

Sevgilim, yanıma gəlmək istəsən,
Həsretin qəlbimi dağlayanda gəl.
Bu sevdən qəlbimi bilmək istəsən,
Ürəyim səninçün ağlayanda, gəl.

Onda şadlanacaq dərya qənim də,
Sevinib güləcək həmin dərimdə.

Səninlə xoşbəxtəm öz ələmimdə,
Dağlarımın çayı çağlayanda, gəl.
Bəhlulu zəmanə salanda bəndə,
Söylədilər ona «dəli-danəndə».
Səninçün «danəndə» olmuşam mən də,
Ürəyim həsrəti saxlayanda, gəl.

Məni yaxalayır qocalıq çağı,
Gündəlik çoxalır başımın ağı.
Getdikcə əriyir qəlbimin yağı,
O yağ ürəyimi yağlayanda, gəl.
Nəriman Əyyub sevir güllü baharı,
Həsretlə gözleyir sənintək yarı.
Sən sevdən qəlbimdən bal çəkən arı,
Arı pətəyini bağlayanda, gəl.

KURDİM

Berê Zerdeşt, paşê bû me musulmane,
Ez bû m kole, min unda kir zar-zimane.
Dinya, alem, halêm zane, tişt nabêje,
Musulmanî nav êgir da min dipêje.

Musulmanî min alî ya, bû me hî ro,
Ezabê wê dikîşî nim, heta î ro.
Ez kor kirim, avî time qulça, dera,
Welatê min kirin çar par, hovî -hara.

Bê tifaqî kir nava me, li me şa bû ,
Birakujî me ra anî , nav me cî bu.
Ez bû m î slam, birêm Êzdî , rê me firq kir,
Pêş neyara tev şerkirin, ji me dû r kir.

Ser sicadê em bû ne dî l, boy cînetê,
Welatê me bû goristan, girî ketê.
Daka, xû şka reş girêdan, law zû mirin.
Bav-dê kuştin, hebû na me hemû birin.

Hecî hatin, ayet xandin, awaz-awaz,
Gel pêş wana timê mêl bû , kire pêşwaz.
Dî nya î slam, Mekk, Medî ne wan pesinî ,
Me veşartin qeyd-zincî rêd sar-hesinî .

Melle rabû n nolî kariyê pey baranê,
Şêxa gotin tiverikin em vê dunê.
Kêr-kirinê musulmanî yê boy me bû n ev,
Rojên şeveq, pêş me kirin wê tarî , şev.

**Taryel
Küçük**

ALMA AMANDI (Əzrailə xais)

Dünyadan kam alıb ömür sürməmiş,
Sən mənim canımı alma, amandı.
Yaxşını duymamış, xoş gün görməmiş,
Sən gəlib boynumu vurma, amandı.

Hələlik yolunu bu yandan salma,
Ömrümü, günümü əlimdən alma.
Mən düşün dərdlərə balamı salma,
Salma yalvarıram, salma, amandı!

Hələ çox cavanam, ömrümü kəsmə,
Körpə ürəklərə dağları çəkmə,
Yetim-yesir edib, dərdlərə bükmə,
Bükmə yalvarıram, bükmə, amandı!

Hələ ayaq saxla, hələ dön geri,
Bilirsən çəkdiyim o dərd-səri...
Balama çəkdirmə, mən çəkənləri,
Çəkmə yalvarıram, çəkmə, amandı.

Oğlum çəkə bilməz, mən görən dağı,
Qızım deyə bilməz, bacım tək ağı,
Ailəm başsız qalar, anam sayağı,
Qoyma, yalvarıram, qoyma, amandı.

Bir azca səbr elə, Əzrail qağa,
Hələ getməliyəm mən Dəlidağa.
Küskün baş əyiməmiş ballı bulağa,
Qıyma yalvarıram, qıyma, amandı.

KAŞ Kİ, BU YAZ, MƏNİM YAZIM OLAYDI

Yenə bahar gəlir, açılır güllər,
Əriyir həsrətlət, çağlayır sellər.
Bayrama qərğ olur obalar, ellər,
Qış ömrümü bahar gəlib alaydı,
Kaş ki, bu yaz, mənim yazım olaydı.

Əridəydi həsrətimin buzunu,
Yaşayardım qəm-kədərin azını.
Çəkəydim kaş, bu baharın nazını,
Dərd tikanı quruyaydı, solaydı,
Kaş ki, bu yaz, mənim yazım olaydı.

Kaş əkəydim sinəm üstə səməni,
Gül açaydı solan eşqin çəmənini,
Unutdumu?- o insafsız də mənini,
Heç olmasa bu yaz yada salaydı,
Kaş ki, bu yaz, mənim yazım olaydı.

Hamı kimi məndə deyib güləydim,
Bayram edib, bayram nədi biləydim.
Ötənləri unudaydım, siləydim,
Dərd yerinə sevinc gəlib dolaydı,
Kaş ki, bu yaz, mənim yazım olaydı.

Bahar gəlir, aləm nura bələdir,
Nakam Küskün bu bahara güvənir.
Yanan qəlbə narın yağış çilənir,
Qənim-qüssəm ötən qışda qalaydı,
Kaş ki, bu yaz, mənim yazım olaydı.

**Hüseyin
Kürdoğlu**

QOLTUQ AĞACI

Qoltuq ağacıyla yeriyir oğlan,
Yanında qaraqaş, qaragöz pəri.
Necə qayğıkeşdir, necə mehriban,
Qəhrəman əsgərin qəşəng dilbəri.
Vətən namusudur başının tacı,
Müqəddəs ağacdır qoltuq ağacı!

1996

***

Burda bir şəhid uyuyur,
Mən bu məzarın gülüyəm.

Suyuma göz yaşı qatan
Dərdli nigarın gülüyəm.

Şəhid olan bir sevgidən
Üç yadigarın gülüyəm.

Gülü-çiçəyi yaralı,
Bir ilk baharın gülüyəm.

Başı qarlı bir ananın,
Bir ixtiyarın gülüyəm.

Koroğludan nişan qalan,
İgid diyarın gülüyəm.

Kürdoğlutək qəm şairi,
Bir nəğməkarın gülüyəm.

YEDDİ İL

Yeddi ildir yaramızdan qan axır,
Belə tarix, belə dövrən olurmu?!
Şəfali bir cərrah əli gərəkdir,
Vaysınmaqla dərdə dərman olurmu?!

Bəsdir daha inildədik, süründük,
Orda-burda kölgə kimi görüldük!

İllər boyu dərdimizə büründük,
Bundan artıq həsrət, hicran olurmu?!

Fürsət güdüb aralığı qatan çox,
Bulandırıb suya qarmaq atan çox.
Daldalanıb kölgələrdə yatan çox,
Naxələfdən yurda qurban olurmu?!

Od püskürüb satqınları yandıraq,
Kar dünyanı, kor dünyanı qandıraq.
Divlərin can şüşəsini sındıraq,
Yalvarışla divdən aman olurmu?!

Dərya varmı odumuzu soyutsun,
Layla varmı yaralını uyutsun?!
Yurd eşqimiz özümüzə qayıtsın,
Bundan qeyri bizə loğman olurmu?!
Yeddi ildir yaramızdan qan axır,
Belə tarix, belə dövrən olurmu?!

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ» ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Əvvəli ötən saylarımızda

Dövrün mənbələrində göstərilir ki: «Şah Təhmasib Bidlis vilayətini azad etmək üçün çoxlu əskər göndərmiş və az bir zamanda Ölmə ilə Fil paşanı oradan uzaqlaşdırmışdır» (76, 425; 113, 293).

«Şərəfnamə» müəllifinin yazdığına görə Əmir Şərəf bu qələbə münasibətilə Bidlis əmirliyinin gəlirinin beşdə birini şah adamlarına hədiyyə vermiş və şahın şərəfinə Əxlatda təntənəli ziyafət təşkil etmişdi. «Şərəfnamə» də deyilir ki, şah Əmir Şərəfi mükafatlandırdı, xanlıq ləqəbi verdi və bir fərmanla onun hökmdarlığını təsdiq etdi (76, 428 - 430).

صورت نشان

چون مقصد اصلی و مطلب کلی شرق مزوج اقتدار و سلاطین عالی مقدار و غیر صعود بر مصاعد اختیار خرافین کامکار رعایت و تربیت جمعیت که با ندامت و اجتهاد در معارک ارادت و اعتقاد کوی تفوق و رجحان از امثال و اقرا نربوده اند و بندمت خدمت از اعیان خود سنت جسمه رایت خدمتکاری و جانسپاری بر افراشته نقد وجود را نثار درگاه فلک اشتباه و سرمایه اینار درگاه عالم پناه ساخته باشند در بنوا ایالت پناه حکومت دستگاه رفعت قیاب نصف ماب عمده اعلا در الکرام نقاوه الحکام العظام کمالات الایاله والاماره و السعاده و الدینا و والدین شرف خان از راه اخلاص و وثوق تمام تولا بدین خاندان ولایت آشیان آورده و تبرا از معاندن جسمه تشبث باذیان عاطفت و عنایت ما شده زبان حال بدین معال مترنم نظم بشرف مجلس سامی مشرف شد لاجرم مروت و مرحمت بیفاییت شاهی با بحث تقویت و تربیت اوشده بمضمون بلاغت مشحون نظم آن ایالت پناه را در ظل ظلیل امنیت التظیل جای داده برتبه خانی سرافراز نوده اسم او را بشرف خان رسوم کردیم و تقدیم تواجیان دیوان اعلی را بدو تعمیرض فرموده در مسلك خانان امواى زبن شاق درگاه بقلی منخرطه گردانیم و منصب امرالا میرامی و فرمان رواتی جمعیت اراد کردستان بدور رجوع نموده ایالت بتدلیس و اخلاط و موش و خنوس مع توابع ولواحی و سایر محال که تا غایب در تصرف امیر مومی الیه باشد و از ممالک محروسیه نواب همایون ماست دانسته بدان ایالت پناه ارزانی داشتیم وزحام حل وعقد و قیض و بسط تمام ملک و مالی آنجا را بقیضه اقتدار او نهادیم تا همواره مکتون الانسان عبیدالاجسان منظور دیده اعتبار داشته در شاه راه خدمتکاری و جانسپاری ثابت قدم و در محافل خق شناسی و دولت خواهی راسخ دم بوده

بنوعی استحکام بنیان یکجبهتی و نیکو بندگی کوشد که حکام و ولایت اطراف و اکنافی را نصب العین کشته روز بروز درجه اعتبارش مرتبه اعلی یابد سبیل امرالکرام و کلانتران و ایدان کردستان آنکه خان مزبور را امیرالامرای خود دانسته مراسم مقابعت و موافقت بجای آورند اصلا دقیقه از دقایق اطاعت مشار الیه فوت و فرو گذاشته نکنند و یچار واحضار موی لیه حاضر شده اظهار لوازم دولت خواهی نسبت بدولت روز افزون به اهم و جوه نمایند کلانتران و منکان و کدخدایان و رعایا و متبعا و عموم ساکنان ولایت مذکوره و توشمالان الوسات و احشامات متعلنه بدان محال یابد که ایالت پناه مشار الیه را حاکم و صاحب قبول آن محال دانسته اوامر او را مطیع و منقاد باشند و از سخن و صلاح او بیرون نروند وظیفه ایالت پناه مومی الیه آنکه با رعایا و متوطنان آنجا بنوعی سلوک نماید که او قوی بضعیف حیفی و مینوی و الوع نشود و اجوانب برین جمله روند و چون بتونیع رفیع منبع اشرف اعلی موش و مزین گردد اعتماد نمایند کتبت بالا و و العالی اعلی الله تعالی و خلد بقاه الایزان مطاعا و منبعا مبلغانی عشرین شهر صفر ختم بالخیر و الظفر سنه تسع و ثلاثین و تعفایه. 76, 428—430

Fərmanın əsas məzmunu

Yüksək zətin əsas məqsədi öz müasirlərindən bacarıq və ləyaqətinə görə fərqlənən şahlığa xidmət etməkdə fədakalığ göstərən şəxsləri irəli çəkməkdən ibarətdir. Bu əyalətdə böyük Əmir Şərəf xan öz sədaqət və fədakarlığını dərgahi aləm pənaha və məhəbbətini bizim xanədanə göstərmişdir... Şah onun haqqında mərhəmət edərək, onu xanlıq mərtəbəsinə layiq görüb Şərəf xan adlandırdı. Böyük divan təvaclarını (carçıları) ona tapşırır, yüksək xan və əmirlər sırasına daxil edir, Kürdüstan əmirlərinin əmirliyini və hökmdarlığını ona verir, ölkəmizin tabeliyində olan Bidlis, Əxlat, Muş, Xnos və ətraf nahiyə və mahalları ona tapşırır, həmin mahalın mülkü və maliyyə işlərini onun ixtiyarında qoyur. Buna görə də o, şah yolundakı xidmətdə daha möhkəm və sabitqədəm olmalıdır. Özünü bütün ətraf əyalətlərin hakimlərinə və əmirlərinə nümunəvi göstərməklə, gündən – günə məqamını yüksəltməlidir.

Kürdüstanın bütün əmir kələntərlərinin 48 vəzifəsi məzkur xanı özlərinə Əmir əl-Uməra 49 hesab edərək ona tabe

olmaq və onun bütün çağırışına hazır olmaqla, dövlətə olan sədaqətini göstərməkdən ibarətdir. Həmin vilayət və mahal kələntərlərinin, məlik və kətxudalarının, rəiyyət və sakinlərinin vəzifəsi məzkur xanı o mahalın hakimi hesab etmək, onun əmrlərinə tabe olmaq, məsləhət və göstərişlərini icra etməkdən ibarətdir.

Xanın da vəzifəsi əhali ilə yaxşı rəftar etmək, gücsüzlərin hüququnu güclülər qarşısında müdafiə etməkdən ibarətdir. Xanın hökm və fərmanları şahın təsdiqinə çatdıqdan sonra qüvvəyə minir. 20 səfər 939 (22 sentyabr 1532) (76, 428-430).

1532-ci ildə Şah Təhmasib Şərəf xanı Kürdüstanın bəylərbəyisi təyin etdikdən sonra o, oğlu Şəmsəddini şahla birlikdə Azərbaycana göndərdi.

Həmin dövrdə Übeyd xan Özbək Xorasan üzərinə basqın etdiyi üçün şah hərbi səfərə hazırlaşdı. Ona görə də o Əmir Şəmsəddinin Bidlis vilayətinə qayıtmasını məsləhət görür. Bidlis və Azərbaycan üzərinə təhlükə çox zaman osmanlılar tərəfindən baş verirdi üçün Şah Təhmasib, Şərəf xana bir məktub yazıb Azərbaycan sərhədlərini ona tapşırırdı. Eyni zamanda şah Qızılbaş sərkərdələrindən Holhol Sultan Ərəbkərlu, Üveys Sultan Pazuki, Əcəl Sultan Qacar, Əmir bəy Mahmudi və Təbriz hakimi Musa Sultanı da Şərəf Xana köməkçi təyin etmişdi.

Bidlisinin yazdığına görə şah lazım gəldikdə həmin əmirlərin Şərəf xanın sərəncamında olmaları haqqında göstəriş vermişdi (76, 430-431).

Şah bütün bu hazırlıq işlərini gördükdən sonra Xorasan tərəfə hərəkət etmişdir. Bidlisi qeyd edir ki, «Bütün bu hadisələri mənə söhbət edən atam Əmir Şəmsəddin Təbrizdən qayıdan zaman, şah ona belə demişdir: «Şərəf xana tapşır ki, mən Xorasandan qayıdanadək osmanlılarla bir təhər keçinsin. Çünki Ölmə onunla düşmən olmuş və yəqin bilərəm ki, fitnəkarlıqla osmanlıları bizim ələhimizə qaldıracaqdır» (76, 431).

Lakin Şərəf xan şahın yaxşı məsləhətlərini unudaraq vaxtı ilə Fil paşa və Ölmə ilə əməkdaşlıq edən kürd əmirlərinə intiqam almaq qərarına gəldi və Xizan əmirliyini qəret etdi. Onun bu hərəkəti bir sıra kürd əmirlərinin və o cümlədən Ruzəki zadəganlarının böyük əksəriyyətinin Şərəf xandan ayrılıb Ölmə ilə birləşməsinə səbəb oldu. Bidlisi öz əsərində düşmən tərəfə keçən həmin əmirlərdən, Əmir Budaq Kisanen, İbrahim ağa Bilbasinin, Qələndar ağanın və Dərviş Mahmudun adlarını çəkir (76, 431).

Bidlis əmirliyinin siyasi tarixində baş verən bu hadisə Fil paşa ilə Ölməyə 1533-cü ildə 10 min nəfərlik qoşun ilə Bidlis üzərinə yenidən hücum etməyə imkan verdi. Bu zaman Şərəf xan yalnız 5 min nəfər silahlı qüvvəyə malik idi. O, Şah Təhmasibin tapşırığına əsasən yardım üçün Qızılbaş sərkərdələrinə müraciət etmək istədi, lakin Ruzəki zadəganları razı olmadılar. Çağırılmış yığıncaqda çıxış edən Ruzəki ağsaqqalı Seyidəli Portafi bildirdi ki. «Əgər Ruzəkilər Ölməyə qarşı mübarizədə tərəddüd edərlərsə, o zaman mən Bidlis vilayətində yaşayan xristianları səfərbər edib Ölməni məğlub edərem». «Şərəfnamə»nin müəllifi onun bu təklifini nadanlıq və axmaqlığın nəticəsi kimi qeyd etmişdir (76, 432). Beləliklə, yığıncağın qərarına görə Şərəf xan sərəncamında olan 5 min qoşunla qüvvətli düşmənin qabağına çıxdı. Tatik qəsəbəsində hər iki ordu üz-üzə gəldi. Baş verən vuruşma zamanı Şərəf xan ağır yaralandı. Bunu görən Əmir bəy Mahmudi xəyanət edərək, Ölmə tərəfə keçdi və beləliklə, Şərəf xan qoşununda pərakəndəlik baş verdi və Ölmə Təkəlu qalib gəldi.

Bidlisinin yazdığına görə bir gün davam edən bu vuruşmada Şərəf xanın qoşunlarından 700 nəfər öldürülmüşdü. Ölənlərdən 500 nəfəri Ruzəki zadəganlarından ibarət idi (76, 434). Bidlis əmiri Şərəf xan aldığı yaradan ölmüşdür.

Bidlis əmirliyinin siyasi tarixində əhəmiyyətli rol oynayan Şərəf xanın ölümü haqqında təkcə «Şərəfnamə»də deyil, digər mənbələrdə də məlumat çoxdur (101, 287; 83, 21). Şərəf xan 33 il hökmdarlıq etmişdir. O, Bidlis əmirliyində bir məktəb, bir uşaq evi (xeyriyyə), bir neçə dükan və ikimərtəbəli bir saray tikdirmişdir.

Bidlis əmirliyinin Şərəf xan dövrünü tədqiq edərkən «Şərəfnamə» ilə digər mənbə və tədqiqat əsərləri arasında müəyyən uyğunsuzluğa təsadüf olundu. Məsələn, «Qamus»un müəllifi Şəms Sami düzgün olaraq Şərəf xanın əvvəl I Sultan Səlimə, sonra I Şah İsmayıl Səfəviyə, 1532-ci ildə isə Sultan Süleyman Qaziyyə tabe olduğunu

irəli sürmüşdür (81, 1239).

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, istər «Şərəfnamə», istərsə də digər mənbələrdə Şərəf xanın əvvəl I Şah İsmayıl Səfəviyə, sonra I Sultan Səlimə və sultan Süleyman Qaziyyə, ömrünün sonunda isə I Şah Təhmasibə tabe olduğu qeyd edilmişdir.

Qazi Əhməd Qəzvini 1531-ci il hadisələrində bəhs edərək yazır: «Ölmə Təkəlu Diyarbəkirin bəylərbəyisi Fil paşa ilə şah divanxanasına çoxlu bac verən Bidlis və İmadiyyə hakimi Şərəf xan üzərinə hücum etdi» (101, 286). Qunabadi göstərir ki: «Səfəvi sülaləsinə tabe olub, hər il böyük hədiyyələrlə xəzinəyə xərac verən Şərəf xan Kürd Ölmə ilə Fil paşanın hücumunu şaha xəbər verdi» (113, 294).

Bidlisinin müasirləri olan bu müəlliflərin yazdıqlarından belə bir nəticə çıxır ki, Şərəf xan Ölmə ilə Fil paşanın hücumundan əvvəl Səfəvilər sarayına tabe olmuşdur. Halbuki, Bidlisi qeyd edir ki, «Fil Yaqubun başçılığı ilə 30 min nəfərlik ordunun Bidlis üzərinə gəlməsi xəbəri Şərəf xanı çox narahat etdiyindən o, Sultan sarayına çoxlu hədiyyələr göndərərək, öz itaətkarlığını bildirsə də, bir nəticə olmadı» (76, 423).

Beləliklə, «Şərəfnamə» müəllifinin yazdığından aydın olur ki, Şərəf xan düşmən təhlükəsinə məruz qalana qədər tərəddüdü halda olsa da, osmanlılara tabe olmuşdur. Lakin o, osmanlıların təhlükəsinə məruz qaldıqda Şah Təhmasibə müraciət etmiş və Səfəvilər dövlətinə tabe olduğunu bildirmişdir.

Bidlisi öz əsərində bu məsələnin izahına geniş yer verərək göstərmişdir ki: «Ölmə Təkəlu Şərəf xan ilə olan düşmənçiliyinə görə Sultan Süleyman Qazini onun ələhinə qaldırmışdır» (76, 420-424).

Beləliklə də, Kürd əmirliklərinin tarixi üçün yeganə mənbə olan «Şərəfnamə»nin verdiyi məlumatı əsasən doğru və düzgün hesab etmək lazımdır. Fric «Şərəfnamə»yə istinadən Bidlis əmirliyinin tarixini yazaraq göstərmişdir ki, Şərəf xanın ölümündən (1533-cü il) sonra I Şah İsmayıl Səfəvi Kürdüstan bəylərbəyliyinə Çolaq Xalidi təyin etdi. (97, 368). Halbuki, Bidlisi qeyd edir ki, vaxtı ilə Şah İsmayıl Səfəvi Çolaq Xalidi 1512-ci ildə Kürdüstan bəylərbəyisi təyin etmişdi (76, 435). Fric burada nəinki, təkcə «Şərəfnamə» dəki hadisəni düzgün tədqiq etməmişdir, o, həm də Şah İsmayıl ilə Şərəf xanın ölümü arasındakı fərqi unutmamışdır. Çünki Şah İsmayıl Səfəvi 1524-cü ildə, lakin Şərəf xan isə 1533-cü ildə ölmüşdür. Həmin müəllif Şərəf xanın oğlu Şəmsəddinin evlənmə hadisəsini də mənbəyə əsasən düzgün qeyd etməmişdir. O, yazır ki, Şərəf xanın Sasunlu Əli bəyin qızından Əmir Şəmsəddin adlı yalnız bir oğlu var idi. Sonra müəllif qeyd edir: «Bu uşaq axırda Hezolu50 Əli bəyin (Sasunlu Əli bəy-Ş.M.) qızı ilə evləndi» (97, 368).

Ardı var

Sabunçu Rayon İcra Hakimiyyə

Görəsən Sabunçu Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı bir dəfə də olsa ərazini gəzibmi?

“Diplomat” qəzetinin redaksiya heyəti və baş redaktoru Tahir Süleyman Adil Ənvər oğlu Vəliyevi Sabunçu Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsinə təyin olunması münasibəti ilə ürəkdən təbrik edir, ona bu məsuliyyətli işdə müvəffəqiyyətlər arzulayır.

Güman edirik ki, Adil müəllim vaxtında irad gətirdiyimiz bu görüntülərdəki nöqsanları aradan götürməyi bacarmayan Sabunçu Rayon İcra Hakimiyyətinin keçmiş Başçısı - Əlibaba Nəcəf oğlu Əliyevin miras qoyduğu nöqsanları vaxtında aradan qaldıraraq Bakıxanov qəsəbəsinin nümunəvi, gözəl, xalqın zövqünü oxşayan bir məkana çevirəcəkdir. Ümidvarıq ki, zəbt olunmuş səkilər, toz-torpaqlı, gölməçəli həyətlər, uçuq-sökük yollar, yollar qanunsuz tikililərdən təmizlənəcək və xalqın rahat gediş-gəlişinə şərait yaradacaqdır.

Sizə təkrarən bu məsuliyyətli işdə uğurlar arzulayırıq.

Naməlum səbəbdən Bakıxanov qəsəbəsinin sakinlərinin istirahət yeri olan “Heydər Parkı” yayın qızmar vaxtına təmirə dayandı. Nədən?

İllərdir bu gözəl sahaya vətəndaşlar həsrətlə baxır və düşünür: “Görəsən bu yaşıl meşəlik nə vaxt istirahət mərkəzi kimi xalqın ixtiyarına veriləcək”. Çox təəssüflər olsun bura “alkaş” oylağı və zibil yığnağı olubdur. Rəhbərlik hara baxır.

Həyətlərin zibilliyi bir yana dursun, 20 ildir ki bu həyətlərə asfalt döşənmir, deputat və nazirlərin həyətlərindən başqa?

Görəsən həyətlərin ərazilərini obyektlər üçün satan kimdir? Rəhbərliyin xəbəri varmı?

Nə vaxta qədər dayanacaqlar market və dərzisi sexi olaraq qalacaq

Bəs deyilmi səkiləri satmaq?

BŞİ Hakimiyyətinin küçə ticarətinin qadağasına niyə əməl olunmur?

BŞİ Hakimiyyətinin küçə ticarətinin qadağasına niyə əməl olunmur?

BŞİ Hakimiyyətinin küçə ticarətinin qadağasına niyə əməl olunmur?

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

BŞİ Hakimiyyətinin küçə ticarətinin qadağasına niyə əməl olunmur?

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

tinin apardığı "ABADLIQ" işləri

Səkilərdə, həyətlərdə, dayanacaqlarda tikilən ticarət mərkəzlərini zəbt olmuş yolları görübmü?

İllərlə yığılan zibillik nə vaxt yığılırılacaq

Bu da uşaqlarımızın istirahət "meydançası"

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

Bu da təmirə dayanmış "Həydar Parkı"

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

"Həydar Parkı"ndan Stansiyaya qədər olan köməkçi parkın indiki durumu

BŞİ Hakimiyyətinin küçə ticarətinin qadağasına niyə əməl olunmur?

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

BŞİ Hakimiyyətinin küçə ticarətinin qadağasına niyə əməl olunmur?

BŞİ Hakimiyyətinin küçə ticarətinin qadağasına niyə əməl olunmur?

Səki biznesi ucbatından sakinlər əziyyət çəkir

114 SALÎYA

ROJNAMA

114 SALÎYA

"KURDÎSTAN"

22 NÛSAN 1898

Diroka her kovar û rojnamên ge- leki, bî xurtî, bî tehreki diyalekti bî diroka wî gelî va hatiye girêdan.

Rojnama "Kurdistan" ji bî jiyina gelê kurd va hatiye girêdan û bî pey dabûna giyanê (ruhê) welatpareziyê dî nav kurdan, çawa tê zanin dî des- pêka sedesaliya 20'an da yekten bî- lind û tuj bû.

Kurdistan hertim lî ciheki der- nediket, jî ber şedemên taybetî û gi ring cihe çapkîrîna wê dihatê gubar- tîn, hejmarên 1-5 Kahire, 6-19 Cînevê, 20-23 çareke dîn lî Kahîrê, 24 lî London, 25-29 lî Folkstonê, 30-31 çareke dîn lî Cînevê hatin weşandin.

Rojnama Kurdistan, rojnema yek- emîne dî diroka kovar û rojnemeyên kurdî da.

Jî ber vê yekê kurdzan(kurdolog) Dr.Meruf Xeznedar, dî rojnema "Al- Xeaxî" da lî ser derçûna rojnema Kur- dîstan gotarek nivîsî û têda diyar dîke ku: "Rojna 22'ê Aprilê pêviste

bîbe cejneke rasti, jî rojneme û ko- varên kurdi ra".

Dr.Mistefa Resol dî pirtuka xwe, ya bî "Lî ser rojneme û kovarên Kur- dî" dî sala 1973'an da dînivîse: "Ev rojneme bî zîmanê kurmançiya bakur (zaravê hêla Botanê) hatiye çap kir- rîn. Rojneme bî çar rûpelên û dî hefta çarekê derketiyê. Tipên wê bî erebî û şeweyekî farisî bû, jî hejma ra sîsiyan da gotarên bî zîmanê tir- kî jî têda hatin weşandin..."

Giringiya vê rojnemê nebes, roj- nema kurdiye yekemîne. Ev rojnemeke rêzani û diroki bû. Rojneme jî ber hêsanîya nîvisandîna bir-bawerîyan û analîzan hatibû naskîrîn.

Dî hejmara yekemîna da Mîthath Beg bî her awayî berxwe daye û bangî (ga- zî) gelê kurd kirîye ku, zarokên xwe bişînin dibîstana. Lî derwayî welat, jî bo wergirtîna zanîstiyê, rojnemê da hatiye nîvisandîna ku: "Em hertim, jî alîkariya we ra amadene". Mîthath Begê, gelê kurd ne tenê bî giyanê nîştîmanperwerîyê va dîxwaze gel per- werde bike. Daxwazên wî jî gel pîr- tîr bûn û dî hejmara sîsiyan da nî- vîsiye: "Mîrov çîqas welatê xwe hêz bike, dîsa jî ber nezaniyê ew nîkare jî welatê xwe ra qencîkê bike". Roj- nema Kurdistan get (tu) rêxîstîneke rêzani (politik) va nehatibû girêdan, bo vê yekê, dî nav kurdan da û lî Kurdistanê baş belav dibû.

Wek hozanê Merdînê, Eli Husin E- medi, jî rojnemê ra name dişandin û gelek nameyên dîn jî, jî Diyarbekîrê jêra dihatin şandin.

Rojnema Kurdistan, bî xurtî lî dîji zordestî û ledanên padşah Abdul hemîd radiwestî. Abdulhemîd dî nav- bera kurdan û Ermenîyan da hertim a- gîr gur dîkîr û xêra wan ne dîxwast. Rojnema Kurdistan, lî ser rupelên xwe da diyar kirîye ku: "Ermenî û Kurd

bîraderên hevîn, Abdulfahîd tenê dij minê meyi raste, eger em ermenîyan bila sebep bîkujîn, rojekê bê, ku mî- letekî dîne wê bê me bîkoje".

Rojnema Kurdistan, jî aliyê dîn, lî dîji "Alayên Hemîdiyê" yên ku bî pêşneyera Zekî paşa hatibûn sazîrîn bî xurtî kar dîkîr û dînivîsî: "Pê- vîste Ermenî û Kurd bî hevra lî dîji zordestîya Sultan Ebdul Hemîd rawes- tîn".

Rojnema Kurdistan, wusan jî roj- nemeke wêjeyî (edebî, literatûrî)bû. Têda efrandinên Seyda Ahmedê Xanê, Hecî Qadîr Koyî dihatin weşandin. Dî- sa dî warê pêşketîna zîmanê kurdi û wêjeyê wî da, rojnemê roleke pîr me- zîn listîye. Dr.Fuat Kemal lî ser vê rojnemê, dî wî wari da diyar dîke ku "Zîmanê kurdi heta dawîya sedesaliya 19'an zîmanê peyvandinê û helbestan bû, jî ber vê yekê jî, derketîna roj- nema Kurdistan dî sala 1898'an da dî nav diroka zîman û wêjeyê kurdi da ciheki gîring girt".

Ez dî vê gotara biçûk da dîxwaz- zîm ku, em hemî bî hevra cejna "Ko- var û Rojnemeyên Kurdi" pîroz bîkî- n û em gotînen zane dî Maruf Xeznedar ber guhên xwe ra derbaz nekîn. Em dî- bînin ku, ev kêmasîka mezîne, ku roj- neme -kovarên me her sal pîrozbayîya cejna xwe nakîn. Em hêvidarîna ku emê jî rojekê jî rojan vê şaşiyê bîbinan û hîn tîştan fêr bîbin.

KURTEJÎNENÎGERIYA ŞEHÎDÊ NEMIR A APÊ MUSA (1918 - ...)

Apê Musa dî sala 1918'an de lî Nîsêbînê, nihîya Stêfî, lî gundê Zi- vîngê hate dîne. Dî wê demê de lî gundê Zîvîngê û Stêfî dibîstana tune- bû, jî ber vê yekê Apê Musa lî Ker- cewê dî sala 1927'an de diçe dibîsta- na destpêkê. Xwendî- na xwe ya destpêkê lî bajarê Mêrdînê didomî- ne û diqedî- ne. Lî bajarê Edenê diçe dibîstana na- vîn, paşî dî- sa lî wî bajarê diçe xwendê- geha fîseyê.

xîne. Serhîldana Dersîmê, lî ser Apê Musa bandorê xwe yê mezin dihêle. Bî baldarîyêke gellek mezin Apê Musa vê serhîldanê dişopîne. Bî dilekî germ dî nav hevalên xwe xîne. Serhîldana Dersîmê, lî ser Apê Musa bandorê xwe yê mezin dihêle. Bî baldarîyêke gellek mezin Apê Musa vê serhîldanê dişopîne. Bî dilekî germ dî nav hevalên xwe

lî Edenê dikîşîne. Ev digîrîn davêjîn hundîr. Piştî panzdeh rojan tê ber- dan. Bî bawerîya neteweyî dî Apê Musa de xurt dîbe.

Apê Mu- sa, hîna dî fî- seyê de fîlo- zofên wek Comte, Rou- sseau, Bergson, Fe- urbach nas dîke, lî ser bîr û nêrîna wan lî gorî mercên xwe lêkolîn dîke. Romanên Victor Hugo, Pusîn û Gor- kî dibîwîne. Zanîna û lêge- rîn, jî bo Apê Musa dibe mereqêke mezin.

nase. Bî van xortan re lî ser bînge- heke welatparêzî tîkîlyêke xurt dafî- ne. Apê Musa lî ser daxwaza heva- lên xwe, dav jî beşê felsefeyê berdî- da û lî beşê dadmendîyê xwendîna xwe didomîne.

mejiyê wî ne zelal e. Jî ber ku ew dî jîyana xwe de, gellek serhîldan û berxwedanaên neteweyî dîti bû, lî yek jî wan jî, bî ser neketa bû, tev tîkçûbûn.

KA APÊ MIN? Me ew date, bî dilekî xweş Tê da kuştin, bî destê zîkres Dî ciwanbû wek gûleke gaş Bêje AMED, ka Apê min? Ev musa bû Musê Kurdî Gotin digot, bî serbîlîndî Jî bo dozê xweşî nedî Bêje AMED, ka Apê min? Nîvîskarê birîna reş Bîstê îron rojek nexweş Em serwî man Kurdên baxdres Bêje AMED, ka Apê min? Jî dirokê por sipî bû Ew gundî û ew torî bû Nexweşî û zîlmî pîr ew dibû Bêje AMED, ka Apê min? Heta kengî zîlm û zorî Wê kengî bê çerxa dorî Hêvî dikim AMED negrî Bêje AMED, ka Apê min? Gellî Kurdîna bes e rabîn Yek bî yek em wenda dibîn Çekê Musa em bîlînd kîn Bêje AMED, ka Apê min? Kanî Musa ka canê min Ka dilovanê Apê min Kanî xalo, ka kalê min Bêje AMED, ka Apê min? Mehmet İMIŞÇ

Dî sala 1941'î de, lî Stanbol dî zanîna Stanbol de, dest bî hînkariya felsefeyê dîke. Lî vir gellek xortên welatparêz yên Kurdistanê di-

Barzaniyi Çok İyi Okumak Gerekir

Kuzey Irak Kürt Bölgesi Lideri Mesut Barzani'nin, önce ABD'de Beyaz Saray'da, ardından Türkiye'de ayaklarına kırmızı halılar serilerek karşılanması ve kucaklanmasının yankıları hala sürüyor. Daha da sürecektir. Çünkü burada çok önemli iki nokta bulunuyor: ABD, Barzani'yi Türkiye'ye muhatap etmiştir. Türkiye de ABD'den aldığı talimatla Barzani'yi muhatap kabul edip kucaklamıştır.

Yazımın başlığını "Barzani'yi çok iyi okumak gerekir" diye attık. Bunun nedeni de, bugün küresel güç olan Amerika, Barzani'yi pazarlıyor. Özetle Barzani, sadece Kuzey Irak Kürt Yönetimi Lideri değil, küresel aktörün pazarladığı bir adam olarak karşımızda duruyor. Bunu, böyle görmek gerekiyor.

SİCİLİ BELLİ ADAM

Bugüne kadar Barzani ile ilgili ne kadar yazı yazmışsak, bu yazılarımızda ağırlı "Bu adama güvenilmez" olmuştur. Bunun yanında Barzani'yi tam bir Türk ve Türkiye düşmanı olarak da görmüşüzdür. Bugün de bu görüşlerimizde bir değişiklik olmamıştır.

Barzani denilen adamın sicili bellidir. Kuzey Irak'ta PKK militanlarına kucak açan, onlara her türlü desteği sağlayan Barzani'dir. Bağımsız Kürt Devleti'ni ilan edebilmek için sabırsızlanan Barzani'dir. Kuzey Irak'ta bunun altyapısı da hazırlandı. Yine Kuzey Irak toprakları içinde kalan Kerkük'ün bir Kürt kenti olduğunu söyleyen ve bu

kentte yaşayan Türkmenlere karşı mücadele eden yine Barzani'dir. "İstersem bir işaretimle Türkiye'yi karıştırırım" diyen ve zaman zaman Türkiye'yi tehdit edebilecek boyutlarda sözler söyleyen de Barzani'dir. Bu bozuk sicilini daha nicelerini de ekleyebiliriz.

MHP Grup Başkanvekili Oktay Vural, Barzani'nin ziyareti ve karşılanış biçimini değerlendirirken " Bu büyük

millete, Türkiye Cumhuriyeti devletine yapılabilecek en büyük hakarettir" derken yanlış mı söylüyor? CHP'li Ümit Özgümüş "Kürt kedisini bile Türkiye'ye teslim etmeyiz diyenler halen aynı noktadadırlar" derken yanlış mı düşünüyor?

Kapalı kapılar ardında neler konuşuluyor, neler dönüyor bunu şu an için

bilemiyoruz. Ancak, ABD'nin istek ve talimatları ile bu görüşmelerin yapıldığını biliyoruz. Gelişmeler, bu görüşmelerin kokusunu kısa sürede mutlak biçimde çıkaracaktır. Ancak, yapılan görüşmelerin genellikle PKK'nın siyasallaştırılması konusunda olduğunu sanıyoruz. Bunun için ne gibi ödünler veriliyor, bunlar Türkiye'yi nereye sürükler bunlar da ayrıca tartışılması gereken bir başka konudur.

"PKK'YI

SİYASALLAŞTIRACAKLAR"

MHP Genel Başkan Yardımcısı Dr. Reşat Doğru'nun şu teşhislerini de konumuz içerisinde olduğu için paylaşmak istedik:

"AKP'nin desteği ile ABD'nin Irak'ı işgali sonucu çok büyük yanlışlar yapıldı. Yaklaşık 1,5 milyon insan katledildi. Bunların içinde çok sayıda Türkmen var, soydaşımız var. Demografik yapısı değiştirilen Türk illeri var. Bunun devamında Kuzey Irak'ta fiili bir durum yaratıldı. Bunlar birleştirildiğinde Irak'a müdahalenin asıl sebebinin bu olduğu da düşünülebilir. Daha dün kadar bizim daire başkanlarımızla görüşemeyen Talabani ve Barzani'nin biri devlet başkanı yapıldı, diğeri bölgesel yönetim başkanı oldu. Bunların hepsi hükümetin yanlış politikaları sonucu gerçekleşti. Bu, Türk devletinin aleyhine olan ve ileriki dönemde de PKK'nın siyasallaşmasına hizmet edecek bir durumdur. Türk devletinin

geçmiş bir kenara bırakılarak Barzani'ye kucak açılması onları daha fazla kenetlendirecek ve ileride başka sorunları karşımıza getirecek."

KIRMIZI ÇİZGİLERİMİZ NEREDE?

Çok fazla uzaklara gitmeye gerek görmüyoruz. Gerek Başbakan, gerekse tayfası daha dün kadar Barzani ve Kuzey Irak için "Postal öpücü, kabile reisi, Kuzey Irak bizim kırmızı çizgimizdir" demiyorlar mıydı? Barzani'yi PKK hamiliği ile suçlamıyorlar mıydı? "Kuzey Irak'ta bir PKK varlığını kesinlikle kabul etmeyiz" diyenler şimdi nerede? Bugün değişen ne oldu? Barzani, Kuzey Irak'ta Türkmenleri katlediyor sesleri çıkmıyor. PKK'yı besleyip silahlandırıp üzerimize salıyorlar sesleri çıkmıyor. Böyle bir politika olur mu? Sonra da kalkıp bu adamı, Türk ve Türkiye düşmanını ayaklarının altına kırmızı halılar sererek karşıyorlar.

Ortada kırmızı çizgilerimiz kalmadı. Ama Barzani'nin karşılanmasında ayaklarının altına serilen kırmızı halılar var.

Barzani'nin kafasında Türkiye'nin Güneydoğusu, Suriye ve İran'ın da parçasını oluşturan Büyük Kürdistan'dır. Başkent olarak da Diyarbakır gösteriliyor. ABD'de de hazırlanan Kürdistan planı da budur. Bunun uygulanması için çalışmaların hızlandırılmış olduğunu gözlemliyoruz. Bunu da çok tehlikeli gördüğümüzün altını çizelim.

www.yalquzaq.com

Demirtaş: Amerika û Türkiye dixwazin Barzanî bikin lîdêrê hemû kurdan

Li gora tê ragihandin de serokê Kurdistanê Mesud Barzanî serdana Türkiye bike. Barzanî di serdana xwe ya Türkiye de li gel wezî rê derve Ahmet davutoglu û Serokwezî r Erdogan hevdî tîne bike.

Li ser hatina Barzanî ya Türkiye serokê BDP selahattin Demî rtaş nîrxandinek kir. Demirtaş li gel rojnama Radikal a tirkî axivî û dî tinên xwe di vê derbarê de gotin.

Li ser serdana serokê Kurdistanê, selahattin Demirtaş dibêje: Amerika û Türkiye dixwaze Barzanî bikin lîdêrê kurdan hemiyê û dewam dike û dibêje: Li ser Barzani re dixwazin kurdan hemûyê re pêwendiyê deynin. Barzanî siyasatvanek

baş e, lîdêrê herêmiye bi siyasetek baş herêmek federal pêkanî û niha jî ber bi serxwebûnê ve dibe. Lê rewş di nav kurdên Türkiye, Îran û Suriye ne welê ye. Hestên kurda ji bo Barzanî çibin ji bo Talabanî û Ocalan jî ewin. Dema lîdêrê ji wan derêxin pêş û ser wî re siyasetê bikin, ev yek di nav kurdên Türkiye de tu bersivêkî nabî ne. Eger Türkiye bikeve pêvajoya çareseriyê de, hînge

mimkine Barzanî bikaribe PKK-ê îkna bike. Hêza Barzanî wek Ocalan bi tu awayî li ser PKK-ê tune ye.

Demirtaş got: Barzanî dixwaze pêşkêşiya konferansa kurdî bike û Türkiye jî pişgiriya vê dike. Eger armanca vê konferansê tenê ew bê ku, PKK ji dev çekan berdê ev konferans nikare bicive.

Demî rtaşberdewambûna axaftina xwe de dibêje: Wê Barzanî haj xwe hebê û bare konferansêkî ku bixwaze PKK ji dev çek berdê naxê ser milê xwe. Eger Türkiye ji bo çareseriyê demanekî nedê wê Barzanî nekevê di nav pozisyonêkî de ku îtibara wî li cem kurda winda bibe. Barzanî nakeve di nava planekî ku ne di bejewendiya kurdan de be.

rojevakurd.com

Mîhrîcana Rojnamegerên Kurd li Soran destpê kir

Mî hrî cana Rewşenbî riya Soran bi boneya roja rojnamevanên Kurdî li navçeya Soran ya Hewlêrê destpê kir. Konferans bi rêzgirtin û xwendina Ey Raqî n destpêkir. Mî hrî cana Rewşenbî riya Soran ya biboneya Roja Rojnamegeriya Kurd ku di navbera 22'ê Nî sanê û 26'ê Nî sanê de bi nî qaşa

gelek mijarên li ser rojnamegeriyê pêk bê li navçeya Soran ya Başûrê Kurdistanê destpê kir. Mî hrî canê bi axaftina Qeymeqamê Soran Kurmanc Î zet destpêkir. Di mî hrî cana ku 4 rojan berdewam bike de ji Türkiye, Sûriye, Ewropa, Îran û gelek welatên din gelek rojnamegerên Kurd amade bûn.

Kılıçdaroglu: Şerekî di nav PKK û hêzên Barzanî de xeyale

AvestaKurd - Serokê Giştî a Partiya Gel a Komarê (CHP) Kemal Kılıçdaroglu î dia kir ku bi PKKê re hevdî tin dewam dikin.

Kemal Kılıçdaroglu, li ser ekranê HaberTurkê pirsên rojnamevanan bersivandin. Li ser mesela Kurd tiştên balkêş kirin. Ji bo çareseriyê pirsgrêka Kurd,

qomî syona "mirovên aqî l" girî ng dî t û î dia kir ku di navbera PKK û dewletê de hevdî tin dewam dikin. Kılıçdaroglu, "pîrs-girêk tenê bi Barzanî re çareser nabe. Hêviya şerekî di nav PKK û hêzên Barzanî de xeyal e."

Serokê CHPê Kılıçdaroglu, pêşniyariya qomiyonên "mirovên aqî l" û "lihevhatinê" kir û got: Heta niha bi postalan çûne Rojhilat û Başûr Rojhilat (bajarên Kurdan), divê êdî bi kulî lkan biçin."

Li Zanîngeha Hekariyê Dersa Kurdî

Hat ragihandin ku, li zanî ngeha Hekariyê dersên Kurdî yê bi jarte dê were dayî n. Li gor xebera rojnameya Tarafê Rektore Zanî ngehê Prof. Dr. İbrahim Belenli got ku: Me ;Kurdî jî tevî mûfredatên xwe kir. Ji bo ders girtinê jî hejmara têrê daxwe-

name hat dayî n. Li gor xeberê jî bo dest dayinê jî Zanî ngeha Sorbonneya Parî sê Alk.Doç. Dr. İbrahim Seydo Erdoğan dê were û dersa bide. Seydo Erdoğan li Zanî ngeha Sorbonneyê serokê beşa zimanê Kurmanciye. Ji van beşan de ders tê dayî n. Edebî yeta Gelen Kurd, Rêzimana Zimanê Kurdî û Lêkolî nê Diyalektî k yê Hekariyê.

xeberenkurdi.com

Barzanî û Talebanî dicivin

Avestakurd – Li demeke nêzîk de Serokê Herêma Kurdistanê Mesûd Barzanî û Serokdewletê Fêderal ya Îraqê Celal Talebanî lihev dicivin. Li gor jêderê nêzîk ji Hikûmeta Herêma Kurdistanê ji Avestakurd re ragihandî, li van rojên nêzîk de Serokê Herêma Kurdistanê Mesûd Barzanî û Serokdewletê Îraqê Federal Celal Talebanî ji bo nixandina rewşa dawî ya li Îraqê û Herêma Kurdistanê li Hevpeymaniya Kurdistanî bicivin. Her weha jêder da diyarkirin ku di vê kombûnê de dê bitaybet li ser rewşa qeyrana siyasî bê gotûbêjê û dê Serokê Herêma gera xwe ya derve binixî ne.

Barzanî 114 saliya rojnamegeriya Kurdî pî roz kir

Avestakurd – Serokê Herêma Kurdistanê Mesûd Barzanî ji bo 114 saliya rojnamegeriya Kurdî peyamek pêşkêşkir. Di peyame de Serokê Herêma behsa girîngî û xizmeta rojnamegeriya Kurdî di warê rastgoyî û rojnameya azad kir û pirtir pêşvebirina wê kir di warê xizmeta gelê Kurd kir û zehmetiyên derketina vê rojê kir. Ev jî peyama Serokê Herêma ye:

"Bi navê Xwedayê mezin û dilovan

Bi minasebeta salvegera 114 saliya weşana yekemî n rojnameya kurdî ya bi navê Kurdistan ku, li Qahîreya paytexta Misirê ji aliyê Mîqdad Midhat Bedirxan ve li 22'ê Nîsana 1898 da hate derxistin, germtirî n pî rozbahiyê pêşkêşî hemû rojnamevanên Kurdistanê dikim.

Hêvî darim salvegera rojnamevaniya kurdî bibe handerek ji bo wê yekê ku, rojnamevan di keşûhewayê azadiya rojnamevaniya îro li Kurdistanê heye de bi azadî û rastgoyî rûdaw û guhertinan bişopînin, pî şeyiyane nûçe û zanyariyan veguhezin, karwanê rojnamevaniya kurdî zêdetir berev pêşve bibin û herdem jî hêvî aramiya siyasî û civakî bin ku, yek ji wan armancên herî girîng in, yên ku ji bo pêkanî na wan bi berdehamî kar dikin.

Ew pêşketin û geşbûna îro ya rojnamevaniya kurdî her wiha hêsanî bidestnehatiye, belku berhema xebata gelê me û rojnamevanan bi xwe ye ku çî li dema şoreşê gelê me de ku çendî n rojnamevan û xwedî qelem di wê xebatê de li nav rîzên Pêşmerge de bûn û ji bona azadiya peyvê şehîd bûn, çî li dema xebata medeniya îro da ku niha jî berdehamî û rojnamevan jî têde weku desthilata çarem rolekî gelek girîng dibînin.

Bila em hemû di bin sîbera aşî, azadî û demokrasîyê de dirêjiyê bi geşkirin û berev pêşveçûna welatê xwe di hemû waran de bikin.

Mesûd Barzanî

Serokê Herêma Kurdistanê
21.04.2012"

Barzanî li Enqerê bû

Serokê Herêma Federal a Kurdistanê Mesûd Barzanî piştî danûstandinên xwe yên li Stenbolê doh li Enqere bi Wezîrê Karê Derve yê Tirk Davutoglu, Serokkomarê Tirk Gul û Hevserokê BDP'ê Demî rtaş re rûnişt.

Serokê Herêma Federal a Kurdistanê Mesûd Barzanî piştî danûstandinên xwe yên li Stenbolê doh derbasî Enqere bû. Barzanî bi Wezîrê Karê Derve yê Tirk Ahmet Davutoglu, Hevserokê BDP'ê Selahattî n Demî rtaş û Serokkomarê Tirk Abdullah Gul re rûnişt. Hevdîtin ji çapemeniyê re girtî pêk hat û der barê hevdîtinan de ti daxuyanî nehate dayîn. Serokwezîrê Tirk Erdogan jî di dema serdana Katarê de bersîv da pirsên der barê hevdîtinan xwe ya bi Barzanî re û diyar kir ku eger PKK'ê dev ji çekan berde, wê operasyon bi temami rawestin.

Barzanî, doh destpêkê li avahiya Wezareta Karê Derve bi Davutoglu re rûnişt. Li gorî çavkaniyên çapemeniya Tirk, hevdîtin Barzanî û Davutoglu qasî du saet û nî van dewam kiriye û di vê hevdîtinê de li ser têkoşîna li dijî PKK'ê û mijarên hevkarîya aboriyê hatiye rawestî n. Her weha di hevdîtinan de bûyerên li Surî, polîtîka kaya hundirî n ya Îraqê jî hatiye nixandî n. Di hevdîtinê de

Barzanî der barê danûstandinên xwe yê bi Emerî kayê re agahî da. Davutoglu jî der barê hevdîtinên rayedarên Tirk ku berî demê bi siyasetmedarên Îraqî re kiribûn agahî da. Di hevdîtinê de di serî de mijara PKK, ji bo di mijarên din de jî danûstandin dewam bikin her du alî li hev kirin.

Barzanî her weha doh tevî heyeteke çû Qesra Çankayayê û li wir bi Serokkomarê Tirk Abdullah Gul re rûnişt. Hevdîtin ji çapemeniyê re girtî pêk hat.

Barzanî bi Demî rtaş re rûnişt Serokê Herêma Federal a Kurdistanê Mesûd Barzanî, danê nîvro jî bi Hevserokê BDP'ê Selahattî n Demî rtaş re hate cemhev. Hevserokê KCD'ê Ahmet Turk jî tevî hevdîtinê bû. Hevdîtin li Otela Sheratonê pêk hat. Piştî hevdîtinê Demî rtaş daxuyanî da çapemeniyê û diyar kir ku li ser ti mijareke taybet neaxivî ne.

Erdogan daxuyanî da

Serokwezîrê Tirk Erdogan ku pêr bi Barzanî re rûniştibû, doh di dema serdana xwe ya Qatarê de li ser hevdîtinê de bersîv da pirsên rojnamevanan yê der barê çek berdana PKK'ê de. Erdogan li ser mijarê weha got: "Di hevdîtinê de me ev mijar nenixand. Lê di hevdîtinê me yê bi Bakûrê Îraqê re ji xwe em vê mijarê dixin rojevê.

Banga me ew e ku divê rêxistina terorê dev ji çekan berde. Eger çek werin berdan, jixwe weke dewleta Tirk helwesta me zelal e, bi temami wê operasyon werin rawestandin. Lê heta ku çek neyên berdan dewletê operasyonan ranawestî ne."

Li ser pirsê der barê Îraqê de jî Erdogan anî ziman ku ew parçebûna Îraqê naxwazin û weha axivî: "Ji destpêkê ve armanc û daxwaza me yekparebûna axa Îraqê ye. Em weke welatekî cîran di wê nêrînê de ku parçebûna Îraqê wê Îraqê lewaz bike. Ji ber Îraqa parçebûyî wê bi ti awayî nebe welatekî bi hêz. Wê hemû gelê Îraqê bê hêz bike, dewleta Îraqê bê hêz bike. Ji ber vê yekê em yekparebûna erdên Îraqê dixwazin. Em hêvî dikin ku kesek jî firsendê nade parçebûneke bi vî rengî."

Nêçîrvan Barzanî pêşwaziya wezîra Swedî kir

Li Hewlêrê Serokwezîrê Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî pêşwaziya Wezîra Bazirganî ya Swêdê Ewa Björling kir.

Di destpêka hevdîtinê de Ewa Björling bi minasebeta destbikar kirina Nêçîrvan Barzanî û kabîneya nû ya Hikûmeta Kurdistanê pî rozbahiyên xwe pêşkêşî Serokwezîrê Kurdistanê kir û hêviya serkeftinê jê re xwest.

Di dirêjahiya axaftinên xwe de armanca serdana xwe ya ji bo Kurdistanê bo birêz Nêçîrvan

Barzanî rave kir û ragihand ku, weke Swêd dixwazin peywendiyên xwe yên bi Kurdistanê re di her warî de bihêztir û berfiretir bikin.

Ewa Björling Wezîra Bazirganî ya Swêdê

Ewa Björling di berdehamiya axaftinên xwe de pesna rewşa baş û biewle ya Kurdistanê da û hêvî xwest ku, Kurdistanê hertim berbi pêşve biçê û hertim di geşesendinê de be.

Wezîra Bazirganî ya Swêdê ev yek jî diyar kir ku, niha li Kurdistanê

de çendî n kompaniyên Swêdê kar dikin lê em weke Hikûmeta Swêdê hewldan û liv û tegeerên xwe bo bihêztir kirina peywendiyên xwe yên bi Kurdistanê re hî n ektîftir dikin û vekirina nivîsgeha Konsulusxane û Akademiya Swêdê pêngavên me yên cidî ne bo bihêztir kirina peywendiyên han.

Di berdehamiya wê hevdîtinan de Nêçîrvan Barzanî jî jiber vekirina nivîsgeha Konsulusxane û Akademiya Swêdî li Hewlêrê de spasiyên xwe pêşkêşî Hikûmeta Swêdê kir û balkêşandê ser derfet û qanûna karkirinê li Kurdistanê de û got; li Kurdistanê de rewş bo hêlberî n û beşdarî kirin di prosesa awedan kirina Kurdistanê bo kompaniyên Biyanî bi taybetî kompaniyên Swêdî gelek baş û goncawe. Serokwezîrê Kurdistanê di berdehamiya axaftinên xwe de tekez li ser vê yekê jî kir ku, Hikûmeta Kurdistanê girîngiyeke taybetî dide geşe pêdana abûrî û abûriya azad.

rojevakurd.com

Li Xaneqînê di navbera leşkerê Îraqê û pêşmerge de pevçûn

Jêderê leşkerî a pêşmergeyên Kurdistanê ragehand ku, îro roja çarşemiyê pevçûnek di navbera pêşmerge û artêşa Îraqê de li Xaneqînê derketiye. Jêdera pêşmergeyan ji Xendanê aşkira kir ku dema hêzek ji artêşa Îraqê berev navçeya Neftçî a ser bi Xaneqînê ve diçûn, hêza pêşmergeyan li hemberê derket û piştî pevçûnê leşkerên wê komê hatin girtin û bêçekkirin. Jêdera pêşmergeyên Kurdistanê da zanî n ku gava ew hêza artêşa Îraqê ji cihê xwe yê asayî liviya, hêza pêşmergeyan neçar man li hemberî wê hêzê rawestin û piştî pevçûnê ew leşkerên îraqî hatine girtin. Li gor zanyariyên Xendanê, piştî ew koma artêşa îraqî hatiye girtin, peywendiyên Hewlêr û Bexdadê çêbûne û piştî ku ew kom bêçek kirine, radestî baregeha artêşa Îraqê kirine. Tê zanî n ku navçeya Xaneqînê, ji aliyê birêvebiriyê ve, ser bi Wîlayeta Diyalayê ye û pêşmergeyên Kurdistanê jî asayî şa wê diparêzin.

Чингиз Ильдрым — Курдский Советский Государственный Деятель

В истории Азербайджана курды как одной из ее автохтонов, всегда играли ключевую роль. Среди известных советских курдских деятелей начала XX века особое место принадлежит и Чингизу Ильдрым.

Настоящая фамилия Чингиза - Султанов, но так как по курдской традиции он представлялся как "Чингизе Ильдрым", его в документах так и записали.

Родился он 10 июля 1890 г. в селе Губатлы Елизаветопольской (Гянджинской) губернии. Принадлежность к курдскому старинному аристократическому роду Султановых в Кавказском Курдистане открыл ему путь к получению образования.

Его отец Ильдрым добился открытия в Губатлах школы, куда и определил своих двух сыновей - Чингиза и Джаббара. После окончания сельской школы он учился в Шушинском реальном училище, а после ее закрытия - с 1906 по 1909 г. во Владикавказе (Северная Осетия) получил среднее образование. 19-летним юношей, в 1909 г. Чингиз поехал в Санкт-Петербург и поступил в горнопромышленное отделение Политехнического института.

В осуществлении этого намерения помогла Чингизу его старший брат Джаббар, который к этому времени стал врачом и поступил в хорошо оплачиваемую военную службу.

В Политехническом институте недюжинные способности и прилежность Чингиза Ильдрым привлекли внимание профессора И.Есьмана и М.Павлова, которые и рекомендовали перейти ему на факультет металлургии.

После окончания института в мае 1916 г. с дипломом инженера-металлурга, он устраивается инженером на Петроградском механическом заводе «Айваз» (1916-1918 гг.). Живая и работая в Петербурге, с его импульсивным и деятельным характером он также попал в орбиту революционных событий, был участником штурма Зимнего дворца в Петербурге.

В 1917-1919 годах Чингиз Ильдрым работал в народном комиссариате национальностей России и руководил бюро по делам мусульман России при Совете Народных Комиссаров РСФСР. В мае того же года его утверждают председателем отдела комиссариата по делам национальностей Союза коммун Северной области. Чингиз Ильдрым также руководил мусульманской военной коллегией при Петроградском военном комиссариате. В июне 1918 г. Ч. Ильдрым впервые создает в Петербурге и Северной области мусульманский военный эскадрон, окрещенный впоследствии красноармейцами в «Ильдрымийе».

За высокий авторитет и деловые качества он был избран в Петербургский Совет рабочих и солдатских депутатов.

В начале 1919 г. Чингиз возвращается в Азербайджан и назначается членом Совета при Карабахском Генерал-губернаторстве в Азербайджанской Демократической Республики. Карабахским Генерал-губернатором (1919-1920) был его двоюродный брат Султанов Хосров-бек Паша-бек (10 мая 1879—1947).

В августе 1919 г. Чингиз назначается главным помощником начальника Бакинского порта и одновременно заместителем начальника военного порта. К середине 1919 г. он также по совмести-

тельству был назначен особо уполномоченным министром путей сообщения по водному транспорту. В 1919 году по заданию партии большевиков он организовал в Баку Особую морскую экспедицию, занимавшуюся отправкой нефти в Россию. После установления советской власти в Азербайджане, в первом советском правительстве, сформированном 28 апреля и возглавляемом Нариманом Наримановым, Чингиз Ильдрым стал первым народным комиссаром по военным и морским делам (28 апреля 1920 — 26 июня 1920). Он приложил много сил и энергий по созданию вооруженных сил Азербайджана, организацию азербайджанских советских национальных воинских частей.

В 1922 г. Чингиза утвердили на чрезвычайно опасную и неблагодарную должность — чрезвычайным уполномоченным Совнаркомом и ЦИК Азербайджана по сбору продналога. Он на этой должности сделал все возможное, чтобы как то

помочь голодающим Повольжья Царицынской губернии...

Непосредственно руководил строительством железной дороги Баку-Джюльфа, заверченный весной 1924 г. Сыграл важную роль в строительстве в 1923 г. в Баку городской электрической трамвайной линии, сданный в эксплуатацию в феврале 1924 г. Это был первый трамвай, сооруженный в советские годы. В дальнейшем он возглавлял строительство первой в Советском Союзе электрифицированной железной дороги Баку-Сабунчи в 1926 г. В апреле 1924 г. Чингиз назначается заместителем председателя Высшего Совета народного хозяйства Азербайджана (до 1928 г.).

В 1928-1929 гг. был начальником народного комиссара почты и телеграфа Азербайджана. Параллельно был назначен и на должность чрезвычайного комиссара текстильной фабрики имени В. И. Ленина.

17 января 1929 года на совместном заседании Совета народных комиссаров и Совета труда и обороны было принято решение о строительстве на Урале Магнитогорского металлургического комбината. И уже с 10 марта в окрестностях Магнитки появились первые строители, которые забивали колышки. А 2 января 1930 года Чингиз Ильдрым был назначен заместителем начальника строительства Магнитогорского металлургического комбината. 16 февраля 1930 года постановлением ЦК ВКП(б) Магнитогорский комбинат должен был стать крупнейшим предприятием мира и ежегодно давать стране 2,5 миллиона тонн чугуна.

Но, через несколько дней после при-

бытия Чингиза на стройку управляющего вызвали в Москву, и все руководство стройкой легло на плечи Чингиза Ильдрыма.

5 июля 1930 г. состоялось рождение города Магнитогорск. Акт, под которым стояла подпись Ч. Ильдрыма, гласил: «В дни XVI съезда ВКП(б) на северном склоне горы Кара-Дыр в присутствии 14 тысяч рабочих произведена закладка Магнитогорска».

Ч. Ильдрым поддерживал со многими видными советскими государственными деятелями дружеские отношения, в том числе и с соратником, единомышленником И. В. Сталина, его "правой рукой" С.М. Кировым (с 1926 г. первый секретарь Ленинградского губкома (обкома) и горкома партии и Северо-Западного бюро ЦК ВКП(б) и одновременно в 1934 г. секретарь ЦК ВКП(б). Член ВЦИК и ЦИК СССР).

Ч. Ильдрым из Магнитогорска ему телеграфировал:

С.М. Киров
«Дорогой Мироныч!

Рапортует курд из Азии. На великой стройке температура ниже нуля — 23-25 градусов. Выносливость курда по пятибалльной системе — 4-5. Питание не организовано. Квартиры нет. Живет в гостинице пока...».

Накануне Первомайского праздника 1930 г. Чингиз Ильдрым сообщал С.М. Кирову:

«Дорогой Мироныч! Вот уже 2 месяца, как от тебя не имею ни строчки. Как нехорошо забывать курда, заброшенного в морозный угол Урала. Конечно, исправь ошибку... Привет Марии Львовне. Твой Чингиз[2]».

14 июня 1930 г. Чингиз Ильдрым писал новому председателю ВСНХ СССР Г.К. Орджоникидзе:

«Дорогой товарищ Серго! Со дня отъезда в Урал 2 раза был в Москве...»

Одну десятую бы внимания Днепрпетровского нам, азиатам, «Магнитострою!» Полная противоположность Днепрпетрою. Там цвет механизации и избыток ее, — у нас здесь музейные виды, кустарщина от Пензы, Вологды почти до Курдистана (нет еще транспорта — ишаков)... Твой Чингиз. 14 июля 1930 г.».

Магнитка во многом была зависима от зарубежных поставок, которые задерживались. Поэтому советское правительство командировало Чингиза Ильдрыма в Америку, наделив его большими полномочиями. Ему так и сказал Серго Орджоникидзе: «В Америке пока у нас нет посольства. Ты и будешь Чрезвычайным и Полномочным Послом Магнитки».

Штаб-квартира фирмы «Мак-Ки» находилась в Кливленде, в это время США переживали период экономического спада и финансового кризиса. Этим и решил воспользоваться Чингиз в своих нелегких переговорах с фирмой.

В 1931 г. Чингиз Ильдрым по заданию правительства СССР побывал в Германии в городах Берлине и Габурге, потом едет в США в Кливленд для ведения переговоров с фирмой «Мак-Ки», побывал в Детройте, Дирборне. 20 августа 1931 г. Ч. Ильдрым из США пишет Г.К. Орджоникидзе:

Г.К. Орджоникидзе

«Дорогой товарищ Серго! Обращаюсь к тебе не потому, что будучи курдом иду по стопам моих предков, которые имели привычку всегда, и теперь также, обращаться по всякому роду вопросов к само-

му старшему, хотя, казалось, бы, старшим есть что делать, и для маловажных вопросов существует особые штабы, полагая, что должен я хоть чем-нибудь отличаться от своих сородичей, сначала обращался по прямому начальству и если вынужден теперь тебя побеспокоить, то, поверь, что исчерпаны мною все пути, и не получив должного ответа, считаю своим долгом обратиться лично к тебе...»[4].

Из письма Ч. Ильдрыма Семушкину А.Д., помощнику наркома тяжелой промышленности, старому приятелю по Баку, бывшему работнику политотдела Красной Армии: «...Я уже колякаю по-английски. До чего дожили? И курд заговорил по английски...».

Курды, по оценкам исследователей и этнографов, лучшие полиглоты Передней Азии. Чингиз Ильдрым кроме родного курдского, владел азербайджанским, турецким, армянским и русскими языками.

Кливлендское общество бизнесменов, среди членов которых были такие светила американского экономического небосвода, как Рокфеллер, Морган, Дюпон и др., пригласило Ч. Ильдрым в свой Клуб, где его выступление встречен с большим интересом. Куда бы не ехал, Ч. Ильдрым своим обаянием приобретал много друзей и симпатизирующих ему людей, среди которых и был американский художник Рольф Стол, который взялся писать портрет Ч. Ильдрыма.

Чингиз Ильдрым вернулся из Америки в январе 1932 года. А потом предпринял еще одну поездку в США (Нью-Йорк-Чикаго-Кливленд-Питсбург-Детройт).

Чингиз Ильдрым был первым из местных жителей Азербайджана, который стал кавалером боевого ордена Красного Знамени.

В 1934 г. после успешного завершения строительства Магнитогорска правительство СССР Ч. Ильдрыма отправляет на строительства Криворожского металлургического комбината (1934-1937 гг.).

7 июля 1937 года в Днепрпетровске органы НКВД арестовали Чингиза Ильдрыма, и завели уголовное дело, поставив на обложке его папки с уголовным делом гриф — «Хранить вечно». Ему предъявили обвинение на связях с участниками контрреволюционного заговора, который, был «раскрыт» в Баку, подвели под статью «вредительство, диверсии» за аварии и пожары во время строительства Магнитогорска, шпионаже в пользу США (якобы во время пребывания в Америке он был «завербован иностранной разведкой»). Его тесная дружба с Г.К. Орджоникидзе и С.М. Кировым также был «замечен». Допросы велись в Днепрпетровске и в Баку (Баиловской тюрьме в камере-одиночке), которого между допросами неоднократно возили в зарешеченном вагоне из Днепрпетровска в Баку, где держали, а потом в Москву (Лефортовской тюрьме), потом обратно в Баку и так несколько раз. Позже его перевели в самую адскую тюрьму России - бывший монастырь Суханова, где и приговорили к высшей мере наказания — расстрелу, а родственникам сказали, что он приговорен к 10 годам в изолированном лагере, без права переписки. Он как «враг народа» был расстрелян в начале Великой отечественной войны...

К дню рождения курдской журналистики

Курдская журналистика зародилась в самом конце XIX века. После Французской революции 1789 года волна национальной идеи охватила всю Европу, а через некоторое время и весь мир. Безусловно, Османская империя, в которой жили разные национальности, такие как: турки, курды, арабы, армяне и разные балканские народы, не могла стать исключением. После поражения восстания Бедирханов против османской империи в 1847 году, вся семья Бедирхан была выслана в Египет (Каир). Микдад Бедирхан был одним из видных борцов из семьи Бедирхан и даже в Каире продолжал борьбу за национальные права курдов и так в Каире, 22 апреля 1898 года, вышел в свет первый номер газеты "Курдистан" под редакцией Микдада Бедирхана. Вот как сам Микдад Бедирхан пишет о причине начала выпуска газеты Курдистан.

"У всех проживающих в мире мусульман и в городах и деревнях есть школы и газеты. События, происходящие в мире, освещаются в этих газетах. К сожалению, курды не имеют собственных газет и не знают, что происходит в мире, что их соседи москоф (он имеет виду русских - раньше курды звали русских "москоф". Е.Э) делают и что будут делать. Поэтому, по воле бога, я и издал эту газету и если бог даст каждые 15 дней я буду выпускать новый номер. Газету я назвал "Курдистан". В газете я буду писать о благодарности, знании, буду показывать курдам, где можно учиться, где есть хорошие университеты и школы. Буду рассказывать, где идет какая война, что делают большие государства какие торговые отношения между ними" - (1й номер газета Курдистан.)

Микдад Бедирхан в первом номере также пишет о социальном и экономическом положении Курдистана.

Газета печаталась на курдском языке арабским шрифтом, но, начиная с четвертого номера, стала выпускаться сразу на двух языках - курдском и турецком. Вскоре из-за болезни Микдада Бедирхана ее возглавил его брат Абдурахман. В основном материалы газеты были направлены против политики Османской империи по отношению к курдскому народу. Обеспокоенный этим обстоятельством султан Абдул Хамид II предупредил братьев, что если те не вернутся в Стамбул, он потребует от египетских властей их выдачи и закрытия газеты. Издатели были вынуждены "пуститься в бега". Сначала они переехали в Швейцарию, где выпустили 19 номеров газеты, затем снова в Каире напечатали номера с 20-го по 23-й, 24-ый номер вышел в Лондоне, с 25-го по 29-й - в английском городе Фолкстоне, а 30-й и 31-й номера - в Женеве...

В 1900 году, в то время как в Англии братья Бедирхан опубликовали 25-й номер газеты "Курдистан", в Каире их двоюродный брат Салих Бедирхан выпустил первый номер газеты "Омид" ("Надежда"). Это была первая курдская масонская газета. В верхнем углу ее первой страницы красовалась масонская эмблема. Второй номер газеты был выпущен на арабском языке, и только одна статья была на турецком. Следующие ее номера выходили на курдском и арабском языках.

В итоге младотурецкой революции 1908 года в Османской империи возникли условия, при которых курды впредь могли свободно создавать свои организации, издавать газеты и журналы. Вот лишь несколько примеров. В 1909 году появились "Амид", "Амиди севда". "Пеиман". в 1913-"Рожи курд", "Екбун", "Хетави курд", в 1918 - "Жин", в 1919 -"Курдистан", "Жин", в 1923 году -"Ирфан", в 1926 - "Жианаве", в 1926-1928 годах - "Жиан", в 1930 году - "Риа тазе" (издается в Ереване до сегодняшнего дня), в 1939 - "Жин", в 1938-1939 годах -"Зубан".

В 1918 году, оккупировав Южный (Иракский) Курдистан, англичане начали выпускать в Багдаде на курдском языке общественно-политическую газету под названием Тегишту расти" ("Правильное понимание"). Редактором газеты был известный английский разведчик Э.Б. Сон (1881-1923), в середине 1919 года назначенный представителем Великобритании в районе Сулеймании. Он хорошо владел курдским языком, был знаком с местной действительностью. Сон убедил свое начальство в необходимости издания газеты на курдском языке для привлечения курдов на свою сторону и распространения на них английского влияния. Для этой цели англичане выделили две типографии: одну для района Киркука, другую - для района Сулеймании. С 29 апреля 1920 года Сон начинает выпускать общественно-политическую газету "Пешкевтин" ("Прогресс") на курдском языке. Она становится официальным печатным органом,

представляющим интересы англичан в Южном Курдистане.

Со статьями в газете "Пешкевтин" выступали представители курдской интеллигенции, сотрудничавшие с британской администрацией. - Джамал Ирфан, Шех Нуришех Салих (1898-1958), Джелал Саиб (1887-1951) и многие другие.

Курдская патриотическая журналистика в Ираке началась со времени восстания шейха Махмуда Хефида (1885-1956) в Сулеймании. В результате восстания 1918-1919 годов англичане были вынуждены покинуть район Сулеймании, и курды захватили оставленные ими типографии. Как печатные органы правительства шейха Махмуда в этих типографиях стали издаваться две газеты: "Солнце Курдистана" и "Голос Курдистана". Еженедельная газета "Голос Курдистана" издавалась с 1922 года на арабском, турецком и

курдском языках. Ее главным редактором был Мустафа паша Ямулки, редактором отдела на курдском языке был Али Кемал, на персидском языке - Мехмед Нури, на турецком языке - Рафик Хилми (1898-1969).

Выпуск газеты "Голос Курдистана" прекратился после поражения шейха Махмуда. Англичане снова захватили район Сулеймании, и курдские патриоты были вынуждены продолжать борьбу в горах Курдистана. В 1923 году в горах в пещере под Сурадшем печаталась газета "Голос справедливости".

Курдский исследователь Кемал Фуад в журнале "Пиришин" пишет, что "Голос справедливости" стала первой газетой, издаваемой вооруженным курдским движением. Несмотря на тяжелые условия, курдские интеллигенты использовали все возможности для налаживания издательского дела. Город Сулеймания в Южном Курдистане становится центром курдской журналистики. В 1924 году там издается общественно-политическая и литературная газета "Жизнь". Выпускается пять ее номеров, но в 1926 году она закрывается. Уже через неделю выпуск газеты возобновляется под другим названием.

В 1934 году главным редактором этой "обновленной" газеты становится известный курдский поэт и журналист Пиремерд. Она выпускается до 1938 года; всего было издано 553 номера. В 1939 году название газеты еще раз меняется. После смерти Пиремерда ее возглавляли такие курдские журналисты как Джелал Саиб, Нури Эмин Махмуд, Ахмед Зи-ринд, Абдула Горан и другие. Газета продолжала выходить до февраля 1963 года, когда к власти в Ираке пришла партия Баас.

С 1939 года в Багдаде издавался курдский научно-литературный журнал "Гелавех" под руководством известного курдского политического деятеля Ибрагима Ахмеда. В 1941 году его главным редактором становится Алладин Седжади. Последний номер этого журнала вышел в свет в 1949 году. Курдские и иностранные исследователи считают его одним из самых элитарных из числа изданий, выпускавшихся на курдском языке.

После распада Османской империи и создания Турецкой Республики под руководством Мустафы Кемала Ататюрка курдский вопрос встал с новой остротой. Надежды курдов на улучшение своего положения не оправдались. Мустафа Кемаль не жал своего обещания решить эту проблему, более того - он поставил курдов в еще более жесткие условия, чем мри Османской империи.

После поражения восстания шейха Сайда в 1925 году и восстания араратских курдов в 1930 году курдские интеллигенты из организации Хойбун были вынуждены перебраться в Сирию, находившуюся в то время под мандатом Франции. Оставив вооруженную борьбу, они взяли в руки не менее важное оружие - ручку, и с 15 апреля 1932 года стали выпускать в Дамаске газету "Хавар". Ее главным редактором становится Мир Джеладет Бедирхан. В основном она выходила на курдском языке, но иногда некоторые статьи и репортажи публиковались на французском. Всего было выпущено 57 ее номеров.

Именно с выпуска газеты "Хавар" по инициативе Джеладета Бедирхана и берет свое начало курдский латинский алфавит. Еще раньше у известного журналиста Теуфика Вехби был другой проект курдского латинского алфавита. Во время встречи в Дамаске с Теуфиком Вехби Джеладет Бедирхан предложил ему объединить оба варианта латинско-

го алфавита, но тот не согласился. После этой встречи их контакты прерываются, и Джеладет Бедирхан выпускает газету "Хавар" на своем варианте латинского шрифта. С того момента и до сих пор многие курдские книги, газеты и журналы печатаются на этом алфавите (правда, с небольшими изменениями).

Исторически так сложилось, что курдская журналистика родилась и развивалась преимущественно в эмиграции. Так продолжается до сих пор. Причина этого - различные преследования и запреты, практикуемые в государствах, разделивших Курдистан. Многие курдские интеллигенты вынуждены покидать родину и продолжать борьбу за ее пределами. Пользуясь любой возможностью, они легально и нелегально выпускают газеты и журналы и на территории самого Курдистана. В Иранском и Сирийском Курдистане курдская печать находится полностью на нелегальном положении. В Иракском же Курдистане в настоящее время вся печать легальна. Но там не регулирован отношение медиа и власть. Есть несколько периодов которые проходит журналистика: 1. партийная журналистика 2. профессиональная журналистика 3. коммерческая журналистика. К сожалению, журналистика в Курдистане до сих пор партийная и уже на протяжении 110 лет не может перейти в стадию профессиональной. Причина длительного периода партийной журналистике это- особая ситуация Курдистана. Нельзя недооценить вклад партийной журналистики в развитие курдской журналистики вообще, но сегодня она тормозит это развитие. Отсутствие профессионализма в курдской журналистике часто становится причиной конфликта между журналистами и руководящими органами. Ни в одной стране журналистика не регулируется только юридическими законами, есть также неписанные законы. В развитых странах это система хорошо работает и у журналистов появляется автоконтр-роль.

В турецкой части Курдистана некоторые газеты и журналы публикуются нелегально, а некоторые свободно, но эта свобода очень относительна, так как все печатные курдские издания

подвергаются жесточайшей цензуре. Власти часто закрывают не устраивающие их газеты и журналы, создают условия, при которых они не могут издаваться по экономическим причинам, иногда даже арестовывают и убивают курдских журналистов и сотрудников издательств, часто угрожают читателям газет. По заявлению турецких и международных организаций по защите прав человека в последние годы от рук спецслужб в Турции погибли десятки курдских журналистов.

В Иране исламский фундаменталистский режим запрещает издание курдских газет и журналов. Даже за рубежом он охотится за курдскими национальными деятелями. Спецслужбами Ирана были убиты лучшие сыновья курдского народа - А. Касемлу, Шарифкин-ди и многие другие. Это было доказано германскими правоохранительными органами и объявлено в марте 1996 года. Сирийские власти, также как и иранские, всеми способами противодействуют изданию курдских газет и журналов. В настоящее время курды издают свои газеты и журналы на двух основных диалектах курдского языка - курманджи и сорани. Для печати используются три алфавита - арабский (сорани), латинский и кириллица (курманджи). В Иране и Ираке курдская литература выходит на арабском алфавите, в Турции и Сирии - на латинском. Курды СНГ, которые раньше писали русскими буквами, в последнее время постепенно переходят на латинский алфавит. Безусловно, такое различие - большая проблема для курдской журналистики. В последнее время идут дискуссии о переходе на единый алфавит, но результатов пока не видно.

К сожалению, это не единственный нерешенный вопрос. Большой проблемой является отсутствие профессионализма у многих курдских журналистов. Каждый публицист считает, что именно он - настоящий журналист. Если сравнить сегодняшние курдские газеты и журналы с такими изданиями 30-х годов, как "Хавар", то сравнение не в пользу нынешних: последним явно не хватает качества и элитарности, границы между жанрами размыты. Кроме этого большинство газет и журналов слишком политизированы. Почти не существует молодежных, женских, детских, научных изданий.

Существует языковая проблема, многие курдские журналисты считают, что если они говорят на родном языке, то имеют полное право создавать новые грамматические правила и придумывать новые слова, не задумываясь, что для этого существует целая наука - лингвистика. Отсутствие общих правил пунктуации также не идет на пользу делу.

Сегодня курдский народ нуждается в том, чтобы печатные издания развивались в двух параллельных направлениях: первое - создание массовой, народной печати, и второе - выпуск качественных элитарных изданий. Во всех странах мира существуют государственные механизмы, контролирующие общественную структуру, деятельность политических партий и т.д. У курдов вследствие отсутствия единого государства такие механизмы отсутствуют, поэтому выполнение "организаторских задач" на сегодняшний день может взять на себя только пресса. Но она не должна быть только партийной. Основная ее роль - информационно-аналитическая и общественно-воспитательная.

Согласно исследованию, проведенному курдским журналистом Махмудом Левенди и опубликованному в газете "Ар-мандж", за всю историю курдской печати вышло в свет 1026 различных изданий. Из них около 700 выпускалось политическими организациями; примерно 600 - выходило нелегально. Основная масса изданий публиковалась на соранском диалекте, остальные печатались на турецком, арабском, персидском языках, некоторые из них увидели свет на двух языках: курдском и турецком, курдском и арабском. Около 35 газет и журналов изданы на английском, немецком, французском, русском, шведском и греческом языках

Лидер иракского Курдистана прибыл в Стамбул для переговоров на высшем уровне

Лидер курдского полуавтономного района северного Ирака прибыл в Стамбул на переговоры с властями страны. Премьер-министр Турции Реджеп Тайип Эрдоган встретился с президентом регионального правительства Курдистана (КРГ) Масудом Барзани в четверг, сообщает турецкая газета Zaman Today. Заместитель премьер-министра Бешир Аталай, Министр иностранных дел Феридун Синирлиоглу и заместитель главы Национальной разведывательной организации (МИТ) Хакан Фидан присоединились к встрече в офисе Эрдогана во дворце Долмабахче.

Барзани прибыл в Турцию в четверг с двухдневным визитом. В заявлении министерства иностранных дел,

опубликованном в среду, говорится, что Барзани также встретится с президентом Турции Абдуллой Гюлем и министром иностранных дел Турции Ахметом Давутоглу.

"Во время визита г-на Барзани будут обсуждаться двусторонние отношения, региональное развитие, а также вопросы борьбы с терроризмом", говорится в заявлении.

Иракские курды имели напряженные отношения с Турцией в прошлом из-за присутствия Курдской рабочей партии (РПК) на курдском севере Ирака, но отношения значительно улучшились в последние годы. Курды также стремятся поддерживать сбалансированные отношения с соперником Ирака, так как они борются за влияние в

стране после вывода американских войск, сообщает Zaman Today.

Тем не менее, курдские отношения с шиитским руководством правительства, которые уже не раз приближались к кризису из-за спорных территорий и нефти, ухудшились еще больше, когда вице-президентом Ирака Тарик аль-Хашеми, ведущий суннитский политик, бежал из Багдада на курдский север в декабре, чтобы избежать преследования со стороны правительства по обвинению в терроризме. Источники сообщают, что во время своего визита в Турцию, Барзани также встретится с аль-Хашеми, которому шииты под руководством центрального правительства выдали ордер на арест в конце 2011 года.

Аль-Хашеми побывал в Катаре в начале апреля, оставив Ирак в первый раз после того, как в декабре разразился кризис, а затем - в Саудовской Аравии, у которой сложные отношения с шиитским руководством правительства в Багдаде. На прошлой неделе аль-Хашеми прибыл в Турцию в поисках политической поддержки. Он встретился с Эрдоганом и другими официальными лицами, чтобы обсудить ситуацию в Ираке.

Важность совместного сосуществования Киркуков

Президент Мам Джалаля вчера в присутствии первого заместителя генерального секретаря Патриотического союза Курдистана Косрад Расул Али и руководителя офофициального отдела ПСК в Киркуке Рифада принял делегацию руководства туркменского фронта Хасана Турана и Али Махди в городе Сулеймания.

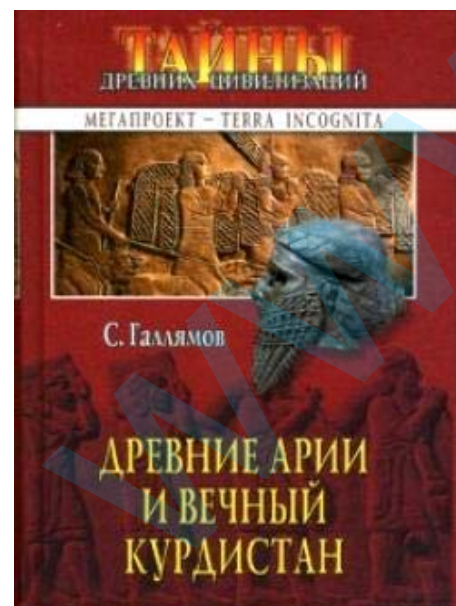
Генеральный секретарь Патриотического союза Курдистана в ходе встречи, указал на важность сосуществования между всеми компонентами в городе Киркук, подчеркнув в то же время обеспечить более базовые и основные услуги для жителей города Киркук.

В ходе встречи они обменялись мнениями о развитии и укреплении отношений между всеми компонентами в Киркуке, особенно среди курдов и туркмен, Президент Мам Джалаля отметил о необходимости разработки совместной работы между двумя сторонами, укреплении стратегического партнерства и сотрудничества для служения городу Киркук.

Со своей стороны, делегация туркменского национального фронта уверили Президента Мам Джалаля что будут укреплять и развивать узы братства между всеми компонентами в Киркуке, и его дальнейшее развитие отношений между курдами и туркменами для подходящей платформы по укреплению единства всех компонентов в Киркуке.

pukmedia.com

В Ираке выпущена книга башкирского историка Салавата Галлямова на арабском языке

На днях в городе Эрбиль (Ирак) вышла книга башкирского историка и философа Салавата Галлямова "Древние арии и вечный Курдистан" на арабском языке. 560-страничное издание содержит более 100 иллюстраций. По словам ученого, книга будет храниться во всех научных библиотеках арабоязычных

стран.

На русском языке этот труд был издан еще в 2007 году в московском издательстве "Вече". В том же году ученый посетил Институт им. Салах-ад-Дина Аюба (Эрбиль), прочитал лекцию об истории курдов и презентовал свое произведение. Книга заинтересовала иракских ученых, и профессор института Исмаил Хасан взялся за ее перевод.

В исследовании автор излагает свое видение истории курдов и доказывает, что представители этого народа — потомки шумеров. Такие выводы Салават Галлямов сделал на основе трудов известных зарубежных шумерологов Самюэля Камера (США) и Кьяро Децци Бордески (Италия).

— Большой неожиданностью для иракцев было

узнать, что на Урале живут башкиры-башкурды, — отметил Салават Галлямов. — Раньше Башкортостан назывался именно Башкурдистаном. Причем многие удивились, узнав, что на Урале живет племя бурзян, в то время как в Иракском Курдистане — племя барзан.

По словам ученого, сейчас в Ираке прорабатывают вопрос о переводе и издании других его книг — "Курдско-Башкурдско-Англо-Русский словарь", "Башкурдский язык и санскрит", V том "Башкурдской философии" — "Логика, математика, астрономия", касающаяся шумеров.

Стоит отметить, историк в свое время уже произвел сенсацию, заявив, что шумерско-курдский миф о Гильгамеше перекликается с башкирским эпосом "Урал-батыр". Кроме того, он сопоставил и выявил связи астрономических календарей курдов и башкир.

Совет Европы обеспокоен голодающими забастовщиками

Генсек Совета Европы обеспокоен состоянием здоровья голодающих курдов, которые не принимают пищу в течение последних 46 дней.

Торбьерн Ягланд выступил с заявлением относительно продолжающейся голодовки, подчеркнув, что забастовка должна закончиться до того, как кто-нибудь из бастующих потеряет свою жизнь.

Один из бастующих, Гулистан Хасан, был доставлен сегодня в больницу. Трое других - Тарик Юсуфи, Керим Сиври и Нигяр Эняяти были госпитализированы ранее, но отказались лечения.

Группа членов Европейского Парламента посетит демонстрантов в Страсбурге на этой неделе.

Через отказ от пищи бастующие призывают Совет Европы, ЕС и международные организации принять меры против дискриминации и давления Турции на курдский народ.

Они также требуют, чтобы представители Комитета

Совета Европы по предупреждению пыток нанесли визит заключенному Абдулле Оджалану и стали свидетелями ненадлежащих условий его содержания.

Ягланд сказал, что комитет сможет быть эффективным, только если он будет в состоянии выполнить свою миссию без какого-либо влияния или давления.

Совет Европы в настоящее время охватывает практически весь европейский континент, с 47 странами-членами.

Основанный 5 мая 1949 года десятью странами, Совет Европы стремится к развитию в Европе демократических принципов, основанных на Европейской конвенции по правам человека и других принципах права.

kurdistan.ru

ДИПЛОМАТ

№ 15 (163) 23 - 29 Апрель 2012 ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

ПОСЛЕДНЯЯ
страница

Президент Барзани принял кувейтского министра

Президент Масуд Барзани принял сегодня кувейтскую делегацию во главе с министром шейхом Насером Субахом аль-Ахмедом аль-Субахом. Во время встречи с Президентом Барзани, кувейтский министр поблагодарил его и Регионального

правительства Курдистана (КРГ) за теплый прием, оказанный делегации Кувейта.

Шейх Насер Субах аль-Ахмед аль-Субах обсудил с президентом Курдистана пути укрепления двусторонних отношений между Кувейтом и Курдистанским регионом, добавил, что визит кувейтской делегации послужит будущему укреплению сотрудничества между двумя сторонами.

"Стабильность в Ираке очень важна для нас", сказал он. "Кувейт очень заинтересован инвестировать в Курдистане в области туризма и различных промышленных и коммерческих площадей, а также сельского хозяйства".

Президент Барзани высоко оценивает позиции ас-Садра в Курдистане

Президент Курдистана Масуд Барзани дал высокую оценку позиции лидера Муктады аль-Садра в Курдистане и среди курдского народа. Глава регионального офиса Президента Курдистана, Фуад Хусейн в телефонном разговоре с Муктадой аль-Садром, передал последнему эти слова Барзани и наилучшие пожелания президента Курдистана.

Турция превращается во врага всех стран региона, заявил премьер Ирака

Премьер-министр Ирака Нури аль-Малики в пятницу заявил, что Турция превращается во врага для всех государств региона из-за своих попыток "доминировать в нем" и "вмешиваться в дела соседей", передает агентство Франс Пресс со ссылкой на официальное заявление иракского премьера.

"Продолжение подобной внутренней и региональной политики нанесет вред интересам Турции и сделает ее для всех враждебным государством... Своим последним заявлением Тайип Эрдоган (премьер-министр Турции)

снова начинает вмешиваться во внутренние дела Ирака и демонстрирует, что он по-прежнему живет иллюзией доминирования в регионе", - говорится в заявлении.

Как отмечает Франс Пресс, в

четверг во время встречи в Стамбуле с одним из лидеров иракских курдов Масудом Барзани мусульманин-суннит Эрдоган обвинил правительство шиита аль-Малики в монополизации власти, политическом "эгоцентризме" и дискриминации в отношении суннитов в иракском кабмине.

"Вызывает сожаление то, что у этого заявления есть конфессиональное измерение, так как, несмотря на имевшие место опровержения, это измерение (на этот раз) выражено очень явно, и оно отвергается всеми иракцами", - отметил аль-Малики.

В 2011 году военные расходы Турции достигли 14,5 млрд. долларов

Информационное агентство Анатолии сообщает, что Турция, обладающая второй по численности армией в НАТО после США и седьмой - по размерам военного бюджета, потратила около 14,5 млрд. долл. на содержание своих вооруженных сил.

В 2011 году Турецкая армия

насчитывала около 720 тыс. чел., в то время как в Вооруженных силах США состояло на службе 1,43 млн. военнослужащих.

Общее число солдат и офицеров в армиях 28-ми стран-участниц НАТО составляет около 3,5 млн. чел. Из них 2,27 млн. военнослужащих прихо-

дится на Европу и Турцию (65% от общего числа).

Вооруженные силы Франции (227 тыс. чел.) являются вторыми по численности в Европе после Турции. За ними следуют армии Германии, Великобритании, Италии, Испании, Греции и Польши соответственно.

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SILƏMAN

УЧЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТАХИР СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Xüsusi müxbir:

Ramiz CƏBRAYILOV,

SAKİT ÇIRAQLI

Müəlliflərin mövqeyi illə redak-

siyanın mövqeyi üst-üstə

düşməqə bİklər.

www.diplomata-kurdi.com

Ünvan: Bakı şəhəri, 40 küçə

S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnısan: Bakı 40 soyaq S.Mêhmandarov

xani 25 mal-17

Адрес: Баку 40, улица С.Мехмандаров

дом 25 кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində qığılıb səhifələnilib və "Bəxtiyar-4" mətbəəsində çap olunmuşdur. e-mail: diplomat_gazeti@box.az

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filiali

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 4500